

Tredie Aargangs andet Hefte.

I.

Tale holden paa Universitetets øverste Auditorium, Løverdagen den 7de Febr., i Anledning af Hans Majestæts Fødselsdag.

(Oversat af det Latinske *).

Den forønskede Dag er fremskinnat, og har fordrevet de taagede Skyer som omgave os; den Dag da

Kong Christian den Syvende for 46 Aar siden første Gang saae dette Lys: en Dag deskomere forønsket, jo mere det forrige Aar lige fra Begyndelsen af viiste sig ugunstig for det Kongelige Huus, og opfyldte Alles Sind med Frygt og Bekymring.

Thi neppe havde den fæstelige Fryd, forvoldet ved Kongens Fødselsdagsfest, afbrudt; endnu gienløde Hovedstad og Byer af glade Tilraab og Frydeskrig;

*) Kiendene af latinsk Veltalenhed behøver jeg ikke at gjøre opmærksomme paa, hvad en latinsk Tale bør tabe i en Oversættelse, endog den bedste. Jo mere Forfatteren har kiendt, og jo nærmere han har søgt at komme det rette latinske Foredrag; deskomere fremmet vil hans Udarbejdsmaade synes, deskomere vil man føle, at det er Oversættelse. Nu gaaer en Vending tabt, som giver Foredraget sit Lys og Liv; nu synes Tankegangen uordentlig, eller Beviisførelsen usammenhængende, fordi Oversætterten — oftere maafee af egen Usømmenhed, end af nogen Mangel i Sproget — ikke vidste at opføre en liden Taledeel, som i Originalen ikke lod noget savne. Nu oplives en Forestilling i Originalen ved et eneste Ord af en prægnant Bemærkelse, som en klassisk Skribents Brug har givet den, eller ved Henvisning paa en Anecdote, som allene er den lærde Læser bekendt, eller paa en vittig Skribents Ord, der ofte bringe en Rade behagelige Ideer i Erindring, som ere tabte for den ulatinske Læser. Alle disse Bink hiespe paa Foredraget i Originalen, men ere for størstedelen spildte i en Oversættelse. Jeg vil ikke tale om det Guldige, eller Rude og Harmoniske i Periodernes Bygning, som er saa smigrende for et latinsk Ore. Upaatvilelig kan dette ogsaa opnaaes, efter Sprogets Maade, i vort Modersmaal, og adskillige af vore gode Skribentere have naaet det; men det opnaaes dog lettere i en original Composition, hvor Oret har friere Valg af Formerne, end af en Oversætter, som tvinges og ligesom forvannes ved de fremmede Former.

Jeg har intet derimod, om man anseer hvad jeg her har sagt, som et Forsvar for min egen Oversættelse, hvilken jeg blot paa nogle Abonnenters Begiering har ladet mig overtale til her at indrykke. Da Originalen ikke er trykt, og ventelig heller ikke bliver det, saa faaer jeg finde mig i, at man bedømmer min Tale blot efter denne Oversættelse. Desfordomnere har jeg holdet, at forudsikke disse Anmærkninger.

neppe vare de fromme Borgere komne til sig selv fra den nylige Glæde og de fælles Lykønskninger, og endten betalt de Løfter de vare skyldige for det Kongelige Huses Bøjskær, eller gjort nye: førend ak! den ulykkelige Christiansborgs Brand ned slog hele Staden med pludselig Skæk.

Sindet skælver ved at erindre hiin Nat, som inden saa Timer saae denne skinnende Bygning ødelagt, der i Kostbarhed og Pragt ikke gav nogen Kongeborg i Europa efter, og overgik mange; hvorpaa var tilsat hvad Midler og Rigdomme Kong Frederik den Fjerde ved største Sparksomhed og Tarvelighed havde samlet og efterladt i den Kongelige Skat; som endelig ved Arbeidets Strekning og Hasthed syntes at trodse alle Tidens og Skæbnens Forurettelser.

Det var som et Vidunder, hvorledes den pludselig opkommende Ild, strax ved første Udbrud heftig, greb Bygningen i Længden, derpaa med en rasende Voldsomhed fortærede, først hvad som laae ved Jorden, steg saa i Veiret og herjede derpaa atter i Dybden, og gjorde ved den Hastighed, hvormed Ødelæggelsen greb om sig, alle Redningsmidler unyttige. Forgæves tog man Tilflugt til hvad Hielpemidler enten Vitighed og Kunst, eller langvarig Erfarenhed har opfundet for at slukke Ilden, og som meget ofte med Held ere bleve brugte i private Huse: ingen menneskelig Magt formaaede at sætte Grendser for Ildens Heflighed, som ikke kunde standses, førend hvad der af den prægtige Bygning kunde brænde, var faldet hen i Gruus og Aske.

Imidlertid var hiin Nattes Skæk ikke indskrænket til Kongeboligen allene. Hovedstaden frygtede for, at hiine den ulykkelige Kiøbenhavns Ildbrands Tider, som mørkede Frederik den Fjerdes sidste Regjeringdage, skulde komme tilbage, da over den halve Deel af Indbyggerne dreve huusvilde omkring paa Byen.

Levninger, og fandt intet Sted, hvor de kunde beskytte sig imod den paatrængende Vinters Haardhed.

Endskjønt, saa ødelæggende denne Brand var, som er den største og ulykkeligste, som nogensinde har overgaaet denne Hovedstad; saa havde dog de uhvordige Borgere den Trøst, at da Kongeborgen var frie for den almindelige Nød, hindredes Kongen ikke ved sit eget og private Uheld fra at henvende sin Tanke og Omsorg til alle den ødelagte Byes Deele. Han var selv allevegne tilstæde, snart opmuntrede de Langesomme eller Trette til at hielpe, snart opreiste de nedslagne og fortvilede Borgere ved Trøst, Raad, Tilsættelse, Løfte om Hielp og i Gierningen at hielpe ved Kongelige Skient og Gaver.

Men i denne vor Ulykke var det Kongen som behøvede Trøst, og den største Deel af Nøden angik Kongen: selv forjaget af sin Volig, saae han sin Kongelige Moder, Broder, Børn huusvilde; og han hvis Huus havde staaet aabent for mange Familier liig en Bye, var nødt at see sig om Huus for sig og sine hos Andre, og at søge Lye hos sine Undersaatter. O haarde Skiebne for det Kongelige Huus! o bedrøvelige Erindring af hiin Nat!

Men jeg synes mig at see Eders Vænder, Tilhørere! overtrukne med Nynker og Alvorlighed, og Eders Afsyn mærke og nedslagne: hvad enten dette er Erindringen om den Tid, som jeg har kaldet Eder tilbage i Hukommelsen, og hvis Billede staaer dybt indpræntet i Eders Sind — skjønt overvunden Smerterens trygge Erindring pleier at være forbunden med Fornøvelse — eller I vredes over den usofstandige Taler, som, da I ere hid indbudne for at gjøre os Selskab i denne festelige Dags Glæde, gjør alt hvad han kan til at forstyrre den, og opfylder Eders Sind med sorgelige Billeder og ulykkelige Bærsejer.

Men jeg beder Eder, Tilhørere, under den Tælende en liden Stund Eders Opmærksomhed, som I hidindtil have gjort. Dersom I ikke skionne, at jeg ved at nævne denne Ulykke har vist berede Eder sand og varig Glæde, dersom jeg ved denne Tildragelse ikke sætter Mod i Eder til at satte det bedste Haab om vor offentlige Forsatning, saa vil jeg ikke frabede mig, at I ansee mig for at have handlet uforstandigen ved at oprive et Saar, som neppe er begyndt at læges.

Ihi hvad? dersom endog hos almindelige Venner en sikker Ven sees i usikre Omstændigheder; hvor meget mere sees Undersaatternes Hiertelav i Fyrsternes Modgang? Da pleier det at aabenbare sig, hvorledes enhver er sindet imod sin Fyrste, om han frygter eller elsker ham: da, ifald nogle Gnister af borgerlige Ueenigheder og Misfornoielser ligge skjulte i Statens Indvolde, bryde de frem, gribe om sig og udbredte ved den offentlige Nød, som Tønderet, angribe de Statens sunde Deele tilligemed de syge, og sette Alt i Rystelse; fornemmelig dersom Folket alt tilforn er forberedet og stemmet til at forvente Omveltninger.

Hvo af os har ikke skielvet ved at høre de grueligste Bagvaskelser og Beskyldninger, hvormed Frankeriges rasende Partier have i disse Aar angrebet Konger og Fyrster som den borgerlige Friheds og Menneskerettigheders Fiender og Foragtere? Hvis Fortørnelse have ikke de uendelige Ulykker opvaft, som disse Bagvaskelser, udbredte som en Pest over hele Europa, have født af sig: saaledes var allerede Frankerig fra mange Aar vant til at styre det flæbnere Europa's Folk ved sine Meeninger. Roelige og med deres Regiering fornøiede Folkeslag eggedes, uroelige og misfornøiede opvæktes til Haab om Forandring: deraf Mistanker, Had, Mord og Rov; ingensteds Noe eller sikker Fred.

Det kunde ikke feile, at jo dette Dade ogsaa trængte sig til vore Grændser. Men den vor Nation medfødte Vefkedenhed er det at tilskrive, at det blev staaende ved nogle mere uforstandige end onde Menneskers asmægtige Veftræbelfer, som for at smigre den ustadige og efter Nyheder higende Mængde, eller for at hielpe paa deres egne forfaldne Sager, eftersnaktede og udbredte i Skrifter Frankogallerne's frekke Udladelfer; uden at Regieringen forhindrede det, saalænge det blev ved forhaanende Ord, og Statens Roelighed ikke forstyrredes ved forraderiske Foretagender.

Imidlertid manglede det ikke paa gode Borgere, som bekymrede for Fædrelandets Velfærd og Roelighed, befrygtede, at der kunde være noget Vigtigere og Alvorligere skjult under disse de vrkesløse Menneskers Spilsfægterier, og at onde Mennesker fattedes allene en Leilighed, til i Gierningen selv og ved voldsomme Anslag, at yttre deres fiendske Sindelag imod Staten. Denne Leilighed, rigelig nok, tilbød Christiansborgs Slots Ildbrand. Ihi hvor stor Andeel Mordbrændere til alle Tider have havt i Folkebevægelser, om ikke til at oppvække, saa dog til at oppuste og befordre dem, lærer alle Folkebevægelses Historie. Da Catilina havde besluttet at kuldkaste den romerske Regiering, og give sit Fædreland en nye Forsatning, syntes ham ingen Tiid heleligere til at udføre sine ugudelige Anslag, og at nyrdede Consulerne og andre Regierings herrer, end naar Hovedstaden fra 4 Kanter stod i Brand ved fordeelte Mordbrændere.

Men ved vor Ulykke var ingen end ikke Mistanke om Mordbrændere: ingensteds Bevægelser, uden for at slukke: ingensteds Opløb eller Stimen, uden i Nærheden af Slotter; de øvrige Byens Deele saa roelige, saa frie for al endog Frygt for Oprør, og, som pleier at følge Oprør, for Rov og Plyndren, at Folk for:

løde deres Huse med aabne Døre, og ilede fra de fierneste Gader og længstbortliggende Stadens Quar-
terer, til Ulykkens Gæde: ikke for at være ærkesløse
Tilskuere af fremmed Nød, men for at bringe deres
Venner og Familier Budskab om det Kongelige Hu-
ses Nødning, og at tilbyde deres Tjeneste til at be-
vogte eller bringe i Sikkerhed Gods og Løvere. Og
det var en Lyst at staae ved og høre disse Folkes Sam-
taler, og at bemærke, hvorledes intet oprørist eller
til Uro sigtende Ord gik ud af deres Mund, hvorle-
des alle vare stemmede til at ynke og jamre, hvorledes
endelig Almue ved Tausshed selv forraadede et med
Tingenes nærværende Forsatning fornoiet og imod det
Kongelige Huus velvilligt Sind.

Hvad siden er hendet, behøver jeg ikke at tale
om; af hvilken Iver ikke allene Hovedstadens Indbyg-
gere, men begge Rigers og Provindsernes Undersaat-
ter have været opflammede, ikke for at viise en tom
og ærkesløs Medlidenhed, men for i Gierningen, ved
Tjeneste, ved Formue, enhver efter sine Kræfters
Maade, ja endog over Kræfterne, at komme til Hielp,
og formindste Tabet, saameget det stod til dem. End-
skiont altsaa Tabet af Christiansborgs Slot er over-
maade føleligt, saa dog, dersom dette var den eeneste
Maade, hvorved det kunde legges for Dagen, hvor-
ledes Undersaatterne vare sindede imod Fædrelandet
og det regierende Huus, have vi næsten Marsag at ud-
raabe: den var det værd.

Men imedens vi studse og ansee dette næsten som
et Vidunder, kunde vi have Lyst at undersøge hvad
der kan være Marsag i, at, imedens de fleste Natio-
ner i det dyrkede Europa, endog saa de som hidtil an-
aæes som frie eller Frieheds nærmest, have været be-

tagede af en overdreven og, saa at sige, transcenden-
tal Friheds, Feber, som har giort, at de have ønsket
at legge Haand paa deres endog velinrettede Statsfor-
fatning og forandre den: hvorledes, siger jeg, det er
tilgaaet, at Folkene under det danske Scepter hidind-
til have været frie for denne Smitte, og ikke ere blev-
ne bortrevne af det samme Fordærvelsens Svælg.

Dette bør forekomme os saa meget forunderlige-
re, som der er to Ting der synes at burde bevæge vo-
re Landsmænd til at ynde hiin udraabte Friheds-
sag, fremfor andre. Først, at den danske Regiering ikke
allene er Kongelig, men ogsaa overladt til en Gene-
stes Gotbefindende; hvilket Slags Regiering den fran-
kogalliske Friheds Herolde paastaae mindst af alle at
kunne bestaae med borgerlig Frihed. Dernæst at i
ingen Stat, end ikke den frieste, en saa uindskrænket
Tilladelse forundes Skribenterne til at yttre og med-
deele deres Tanker om Statens Anliggender, som i
Danmark; hvilken Omstændighed kan synes overmaa-
de gunstig for hiin Friheds Sag.

Hvad Monarkiets Giender foregive om Kongere-
gimentets Skadelighed for Borgernes Frihed, behø-
ver ikke vidtløftig Igiendrivelse, da baade Erfaring
og Historien tilstrækkelig igiendrive det; og denne Sag
desuden paa et andet Sted *) af mig er udført. Vig-
tigere er det som erindres om Bogtrykkerpressens Li-
cens, hvilken endog Frankerig, som dog vil ansees
for at være den borgerlige Friheds Hevner og Haand-
hever, har været nødt til nogle Gange at tvinge og
sette Grændser for. Vel have nogle lærde Skriben-
ter og forstandige Mænd i Tydskland paastaat, at
borgerlige Uroeligheder aldrig have været opvakte ved
Skrifter allene, end ikke de frieste, hvori Borgerne

*) I et Indbydelses-Skrift de rege popolari i mine Opuscula No. XVIII, hvoraf jeg maaskee engang leverer
en Oversættelse i disse Blade.

ere blevne oplyste om Statens Feil og deres Rettigheder. Men det forundrer mig, baade at saadant har kundet siges imod Historiens Troeværdighed og den daglige Erfarings Vidnesbyrd, og at disse lærde Mænd, af Frygt for at giøre Lærdoms og Lærdes Sag forhadt hos Staternes Styrere, have villet forsvare den saaledes, som om Skrifter ingen Indflydelse skulle have i Menneskers største og vigtigste Anliggende.

Thi hvad? dersom, endog førend Bogtrykkerkonstens Opfindelse, de som i gamle Tider kaldtes Viise, blot ved Forelæsninger og lærde Samtaler, eller ved Skrifter som kom i saa Læseres Hænder, havde kunnet virke saa stærkt paa Menneskene ved deres Meeninger, at den cyrenaiske Philosoph Hegesias blev forbuden af Kong Ptolemaeus at tale til Forsvar for Sielens Udødelighed i sin Skole, fordi mange som hørte ham, bleve saa begierlige efter at døe, at de tog sig selv af Dage; dersom ydermere de græske og latinske Talere ved deres Taler i Raadet eller i Folkemøderne, have kundet ved at ophidses nu Folket imod Raadet, nu Raadet mod Folket, svække snart det ene, snart det andet Partis Magt, og give deres Stater hvad Form de vilde: Tor vi da tvivle, at de samme Omveltninger i Statsager og Tænkemaade kan udvirkes ved oprørske Skrifter, der, løsnede fra Bogtrykkerpressen som fra en Mørser, i et Dieblæk, Slag og paa Slag, giennembryde alle Borgerklasser, og med Rynildens Kraft og Gært, udbrede rundt om sig Meddelag og Udteggelse?

Men Skrifter — siger man — udrette ikke noget af sig selv, naar ikke Had til Tingenes nærværende Forfatning, grundet i andre Aarsager, allerede i Forveien har indtaget Borgernes Sind. Jeg vil tilstaaer, en fast og i alle sine Deele sund Statskrop har ikke stort at befrygte af oprørske Skribenters Op-

høvelser. Men hvad Stat er der nogensteds saa vel indrettet, at den ikke i en og anden Deel, som et menneskeligt Verk, kunde have Mangler, eller at den ikke ved de Styrendes, som Menneskers, Skædseløshed med Tiden forværrer?

Om saadanne Feil, som enten Sorgløshed har forvoldet, eller menneskelig Svaghed ikke kundet forebygge, er det enhver god Borgeres Pligt at advare, og efter Evne ved Raad og Daad at rette dem. Men disse samme Feil, som efter en beskeden Advarsel, ved ringe Forbedring kunde høves, dersom de trefte for en ildefindet Skændegjæst, som af Stadens Ulykker søger private Fordeele; saa vil han, ved at forsøge alting til det værre, opføre Sørgespil, hvor alting er roeligt, og af en mat Blod oppuste en farlig Brand; især dersom han til sin Driftighed ikke fattes Vid og Veltalenhed.

Saadanne ondskabfulde Skribenters Bestræbelser — hvad god Borger ønsker dem ikke standsede og undertrykte? Men Spørgsmaalet er, paa hvad Maade det skal skee, at deraf ikke et større Onde reiser sig for Staten. Thi de som paa staae, at flotsindede Skribenter skal drilles med Censuren, og deres frække Skrifter enten holdes tilbage førend de komme for Lyset, eller naar de ere udkomne, undertrykkes og straffes; disse befrygter jeg, for det første ikke erholde det de just sigte til, som er Statens Roe og Sikkerhed; dernæst, at de, imedens de straffe Ondskab, ogsaa tilbageholde og affrakke velsindede Borgere fra at meddeele gode og Staten nyttige Raad. Thi vi ere tilbøielige til at ynde som Ukyldige, dem, hvis Brøde skjules; og Beskyldninger, som foragtede glemmes, anses som tilstaaede, naar man vredes over dem.

Fremdeles: hvo tør tiltage sig at bestemme og afgjøre, hvad der i Almindelighed er Staten skadeligt? Er det ikke at befrygte, at meget kan blive hol-

det for skadeligt og farligt, som strider imod de Herskendes Luner, Herkesyge og Fordeel? hvor faae vi her en Gud **Terminus**, som kan sætte faste Grændser, inden og uden for hvilke Sandhed ikke kan bestaae? Nei! efter som Menneskers Meeninger om de vigtigste Ting ere i bestandig Ebbe og Flod, og for andres efter Tider og Sæder; lader os da heller overlade til Forsynet at veie, hvad der er os passende, og gavnligt for vor Forsatning! og menneskelig Myn- dighed blande sig ikke, uden i oprørske Handlinger og Sletfindedes driftige Voveslykker! Disse bør paa al Maade — ikke igiendrives ved Ord og Reglen, men tvinges ved Vaand og Fængsel. Men Meeningers Paafund udsletter Tiden.

Denne tempererede Alvorlighed og Mildhed — for at komme tilbage til det, hvorfra Talen udløb og naaede herhid — har den danske Regiering hidindtil sin Skoelighed at takke; denne viise Blanding af Herredømmme og Frihed skyldes det Under, jeg ovenfor har omtalt, at da de øvrige Folk omkring os have været rystede af den franske Licenzes ligesom Orkaner, er den danske Stat forblevet uroffet, og har stået fra sig alle Idesindedes Anfald, "som en Klippe i Havet, hvor omkring Skær og skummende Bølde forgiæves snuse, og den opkastede Tang skylles tilbage fra Stranden".

Thi Trykkekrieheden, ligesom den paaskynder de syge og vaklende Staters Fald og Undergang, saa lover den de sunde og paa en fast Grundvold støttende Varighed og Styrke; og Staternes Styrere kan ikke tydeligere erklære deres Sindelag imod det Almindelige, end naar de ikke sette sig imod, at de vigtigste Statsanliggender omtvistes for Folkets Vind. Thi omend skönt onde Mennesker ikke vil undlade at misbruge denne Føielighed og Eftergivenhed til at sværte Regiering og Dyrigheds personer; saa vil dog ogsaa

paa den anden Side gode Borgere ikke sidde stille, men forsvare og antage sig Dyrighedens Sag, hvor den er forbunden med Statens. Kun at det forebygges, at ingen Skribents Ansæelse fordunkler Sandheden og affrækker dens Børgere, eller at Sagens Popularitet faaer Overhaand over dens Godhed; men at enhver forbeholdes lige Ret til at tænke hvad de vil, og sige hvad de tænke, hvad enten de udgive sig for Folkevener eller Folkefiender.

Men denne Materie er alt for vigtig og vidtløftig, til at den kunde udføres paa dette Sted. Jeg iler til det som endnu er tilbage at forhandle.

Derpaa fulgte en Beretning om de Priis- afhandlinger, som vare indkomne over de til indeværende Aar udsatte Materier af alle Fakulteter; og endelig sluttedes Talen med Ønsker over Kongen og det Kongelige Huus.

II.

Geheimeraad A. G. Carstens Død.

Den 18de Martii døde Hans Excellence Hr. Geheimeraad A. G. Carstens, Direktør i det tydske Cancellie ic. i en Alder, som for det travle Liv, han fra sin første Ungdom har ført, og for den Skrøbelighed, hvormed han i mange Aar har været beladet, kan anses for ualmindelig, i en Alder af 83 Aar.

Han deelte sit Liv imellem de møysommeligste Embedsforretninger, og Musernes Dyrkelse; og med lige Lethed og Lyst, som han udviklede en vanskelig og forvirret Processag, oversaa han Planen i et episk Digt, eller foledede Saltet og Braadden af et Epigram. Saalidet hans Kalds alvorlige og ofte

tørre Arbejder kiædede eller trettede ham, saalidet lod han sig ved de Behageligheder han fandt i Musernes Omgang, afkalde fra sit Embeds høiere Pligter: de sidste ansaae han ikkun som Belønninger for de første, der ved disses troelige Jagttagelse maatte fortienes.

I Ungdommen var han ansørt til at elske og studere Grækers og Romeres Mesterverker, af hvilke han især havde gjort Virgil til sin Yndling, som han saaledes havde fæstet i Hukommelsen, at han turde lade sig opgive et Ord af et Virgiliansk Vers, hvilket som han strax var i Stand til at udfylde; med hvilken Færdighed han endog i sin høie Alder gjorde sig tilgode. En Frugt af hans Lust til latinse Poesie og Bekjendtskab med latinse Digtere, er den liden Samling af smaae Digte, som han for nogle Aar siden lod trykke som Manuskript for Berner, under Navn af *Carmina*, hvoraf de fleste ere forfærdigede, imens han studerede i Jena.

Denne Kierlighed til Digtekunsten strakte sig ogsaa til de nyere Digteres Arbejder, fornemmelig franske og tydske, af hvilke han ligeledes reciterede hele Tirader udenad. Ogsaa i de ældre danske Digtere var han vel bevandret, som sees af begge hans i de skønne Videnskabers Selskabs Forsøg indførte Afhandlinger om de aabne Vokalers Medvirkning i det poetiske Udtryk, hvor de fleste Exempler ere tagne af disse. Det han især roeste hos dem, var Naagtighed i Stavelsemaal og Rhythmus, og overalt i det Mekaniske af Verset, hvori han holdt de Nyere for at være forsømmeligere.

Selv gjorde han nogle faa Forsøg i dansk Poesie, hvoraf dog, saavidt jeg veed, intet er trykt, uden Brevet til min Klædning, og Ververd i Forsøg i de skønne Videnskabers. Thi han tilegnede sig ikke poetisk Talent, og erklærede, at han ikke besad Opfindelsesgave til Originalarbejder, men havde der-

for valgt et Stykke som Ververd, hvor Planen allerede var lagt af Gresset og Tankerne angivne, og han ikke behøvede at bekymre sig stort om andet end Udtrykket. Alligevel er dette Arbejde, saa megen og kiendelig Flid derpaa er anvendt, holdt ved Siden af Gressets, meget under Originalen. Med Brevet til min Klædning var hans Hensigt at vise, hvormeget Omhyggelighed for Fald og Rhythmus bidrager til det poetiske Udtryks Styrke og Liv, og denne Hensigt synes han fuldeligen at have opnaaet.

I hans Manddomsaaer var Fædrenelandets Midalders Historie hans kiæreste Studium. Fra Midten af dette Aarhundrede vandrede han paa samme Bane og holdt Skridt med vor Tids største Oldgranskere, en Gram, Lurdorph, Klevenfeld, Anker, Pontoppidan, Langebeck, Harboe, Suhm, Schoning og flere. Det Kiøbenhavnse Selskabs Skrifter ere af ham berigede med adskillige historiske Afhandlinger, hvori han med mageløs Flid og Granskning har udredet og opklaret nogle af de dunkleste og af andre, især fremmede Historieforfattere forvirrede Punkter i den Danske og Slesvigholsteenske Midalders Historie. Hans sidste, men ogsaa udførligste og mælsommeligste Arbejde af dette Slags, er Undersøgelsen om Skjoldemærket i det norske Vaaben, i den første Deel af ovenmeldte Selskabs nye Samlinger.

Efterat Selskabet til de skønne Videnskabers Forfremmelse var oprettet, staaede han det meeste af sin fra Embedsforretninger opsparede Tid til dette Selskabs Formaal; og ingen Sag var ham mere anliggende end dets Opkomst, og den gode Smags Udbredelse ved dets Bestræbelser. Hvad nogle af vore første og bedste Digtere skulde hans kritiske Omhu, har jeg paa et andet Sted forklaret. Den usfortrødne Villighed, hvormed han gik dem til Haande med Raad og Daad, den Omhu og Taalmodighed, hvor-

med han bar deres Nykker og Luner, den Vaersomhed, hvormed han forstod at skaae deres Egenkierlighed, var uden Exempel. Jeg vil ikke tale om Kwald, hvis Dannelsse Skyldes ham for saa stor en Deel; thi ham fandt han altid villig til at modtage Kritik; ligesom han og pleiede at bemærke, at det sielden var de ret store Genier, der plagedes af Vituosnykker. Men med sine Opvartninger hos Zomfrue Diehl spøgede han ofte, og pleiede at ligne den Møie, han havde for at overtale hende til at udsette og forbedre, med den en Elsker gjør sig for at erobre en smuk Piges Hjerte. Dog ogsaa hos hans eget Køn fandt han undertiden saadanne ubøielige Hjertes; men hans Taalmodighed overvandt alt, og sielden saae han sig i den Forlegenhed, som Konstdommeren Qvintilius (Horat. ars poet. v. 442.), at overgive dem som heller vilde forsvare end rette deres Feil, til den Krænkelse at blive uden Rivaler og nøies med deres eget Bisald. Han havde i Særdeleshed et skarpt Øre til at bemærke immodulata poemata, og var ikke bange for at støde sin Ven i Smaaeting; thi han vidste, at disse Smaaeting droge alvorlige Følger efter sig, og at Nøes for Mesterværk ikke erhverves ved Skaansel og Esfergtvelse, men ved usfortrøden Agtsomhed og Møie.

Den Agtelse, han ved disse og andre Fortionester indlagde sig, var almindelig. Dertil kom den elskværdigste personlige Karakter, hvorved han vandt Alles Hjertes. Høflig, fin, forekommende mod alle, ydmygede han ingen ved sin Stands eller sine Fortionesters Fortrin, men syntes Alles Ligemand. Stedse tilgængelig, beleven og meddelende, gav han endog den Blye og Beskedne Mod at nærme sig til ham og at betiene sig af hans Raad; og selv i sin høie Alderdom undsløg han sig ikke for besværlig Correspondents

med fraværende Forfattere, som oversendte ham deres Arbejder og udbade sig hans Kritik.

Carstens skal derfor stedse blive et æret Navn, saavel i de tydske Provindser ved sin Nidelighed og exemplariske Embedsiver, som i Danmark ved sine utrættelige og uegennyttige Bestræbelser for at gavne vor Historie, Sprog og Literatur.

III.

Om de Sprog, som have den største Overeensstemmelse med det Danske, eller Danske-Gothiske.

(Fortsættelse).

3) Det Celtiske Sprog.

Det Folk, som fordum kaldte sig selv det Celtiske, men som Romerne kaldte det Gothiske, Grækerne det Galatiske, Celtiske og Celto-Galatisk, havde i sildigere Tider opslaget sin Bopæl imellem Rhinstrømmen og de pyrenæiske Berge. Men da det tilforn havde streifet omkring, hvor Haab om Bytte kaldte det, og sielden to Gange havde høstet paa eet og det samme Sted, saa er det ikke at undre, at de Gamle have angivet forskiellige Grændser for Celternes Herredomme. Her komme de Celter i Betragtning, som i Julius Casars Tid beboede det saa kaldte Gallia celtica, og efter hans Beretning havde et Sprog forskielligt fra de øvrige Gallers. Det er det Sprog, som endnu i vore Tider tales i Bretagne i Frankrig, og med en liden Forandring i Wales i England. At dette Sprog er det samme som det de Romerske Skribenter have kaldet det Galliske, og Grækerne det Celtiske, er aabenbart af de Ord, der anføres som galliske hos de Gamle, og endnu til denne Dag ere tilovers i det

britanniske Sprog. For Resten, endskjønt andre give det Celtiske Sprog en anden Oprindelse, saa er der dog ingen Tvivl paa, at det har sin Oprindelse fra Skyterne, saavel af de gamle Skribenters Vidnesbyrd, som af den kiendelige Overeensstemmelse, der er imellem det Celtiske Sprog og de Dialekter, som ere af Skytisk Oprindelse. Denne Overeensstemmelse har allerede Strabo lagt Mærke til, som siger, at saavel Germanernes som Belgernes Sprog er meget lidet forskielligt fra Celternes. Og Livius, som selv var fød i Gallien (nemlig Gallia cisalpina), og sølgelig maatte kiende Celternes Sprog, beretter udtrykkelig L. 21. c. 38., at de galliske Folk vare Semi-germanæ: halv germaniske; og da der paa dette Sted iust tales om Sproget, saa er dette et tydeligt Vidnesbyrd paa, at Gallier og Germaner have næsten haft eet og det samme Sprog. Her ville vi iskun viise den Overeensstemmelse, som er imellem det gothiske Sprog og de tvende Døtre af det celtiske, som endnu ere tilovers, nemlig det Cambriske eller Walliske og det Armoriske, eller det, som tales i Bretagne, der forðum kaldtes Armorica.

For at begynde med det Cambriske, maa man viide, at naar et Ord begynder af s, og en anden Konsonant følger efter, pleie Cambrerne at gjøre Udtalen blødere, ved at sætte y foran, ligesom de Franske af samme Aarsag pleie at sætte e foran saadanne Ord; saasom Espagne, Spanien; escalier, scala; etudiant, studiosus o. fl. Naar man iagttager dette, bliver Ligheden imellem følgende Cambriske og Gothiske Ord aabenbar:

Cambrica.	Gothica.
Yspardun, calcar.	Spore.
Ysper, hasta.	Sper.
Ystang, pertica.	Stang.
Ystorm, tempestas.	Storm.

Cambrica.	Gothica.
Ystryd, via.	Stræde.
Yswain, servus.	Swend.
Ysgod, umbra.	Ulphil. Skadus; Sverh. skugga.
Ysgrafell, strigil.	Skrapa, Skrabe.
Ysgrin, arca.	Skrin.
Ysgyflu, prædari.	Skifte, hvoraf i det gamle Sprog Skifling, Skifling, Skifling, Skifling.
Ystelff, homo ineptus.	Tølp.
Ystranc, stratagema.	Strek, Streg.

Vi komme til det Armoriske, hvis Overeensstemmelse med det Danske-Gothiske er tydelig af følgende Fortegnelse:

Armorica.	Gothica.
anspec, vedis.	handspik.
blot, mollis.	blöt, blöd.
bouch, caper.	bock, buk.
breder, brer. C. B. brawr.	broder.
buga, linteamenta, antequam laventur, aqua proluere.	byka, byge.
crab, cancer.	krabba, krabbe.
croc, harpago.	krok, krog.
croümm, curvus.	krum.
dant, dens.	tand.
dor, porta.	dör.
eun, planus, æquus.	ihn. Ulph. jevn.
hur, merces.	hyra, hyre.
fall, carere. C. B. fæl, error. Sverh. fel.	fela; feile, feil.
fest, celer.	fast.
fin, subtilis.	fin.

Armorica.	Gothica.	Cambrica.	Gothica.
flach, motitare, crebro locum mutare.	flacka.	ter; pix liquida.	tjæra.
flecha, findere.	flæcka.	tont, fomes.	tunder.
gwie, villa.	Ulph. veihs. Vig.	touffoc, bufo.	tossa (Tudse).
haft, festinatio.	haft.	trei, tornare.	dreya.
hesou, tibialia.	hofor, hofer.	tripal, summis pedum di- gitis incedere.	trippa.
hia, ita (particul. affirm.)	ja. Ulph. jac.	Vi ville hertil sœie Navnene paa Tællene af begge Dialekter, tilligemed deres Navne i det mosogothiske Sprog.	
hic, singultus.	hicka.	Armorica.	Cymræca.
hon, hæc.	hon, illa.	unân.	Ulphilana.
issa, incitare. C. B. husfjo.	hißa, hidse.	un.	ains.
keghin, culina.	kök, kiökken.	daöu.	twai.
kea, ire.	gae. Al. gehen.	tri.	thrins.
keina, queri, C. B. cwyn,	Ulph. quainon. Ifl.	pezwar.	fidvor.
querela.	queina.	peinp.	fimp.
ker, carus.	kær.	chwech.	fachs.
lan, regio. Languedoc, sammensat af lan, terra, & Gothoc, Gothorum, Gothernes Land.	land.	seis.	fibun.
lova, terminus nauticue, pedem facere.	lovera, lavere.	eis.	ahtau.
ludu, cineres.	lut, lud, lixivium.	naou.	niun.
menna, cogitare.	mena.	dec.	taihun.
merien, formica.	myra.	Det, som her er anført, vil lettelig overbevise enhver, at der endnn er en større Overeensstemmelse imellem det Celtiske og Gothiske Sprogs Dialekter, end de Lærde i Almindelighed have troet. Vel taler Julius Cæsar om det germaniske og celtiske Sprog som forskiellige, og beretter om den germaniske Fyrste Arivostus, at han havde lært det galliske Sprog i de 15 Aar, han havde tilbragt iblant Gallerne. Men derved tilkiendegiver Cæsar ikke, at disse Sprog have været saa forskiellige, at Arivostus har behøvet saa lang en Tid, for at lære det Celtiske Sprog, men ansører det ikkun som en historisk Omstændighed. Des- uden naar man taler om Sprogenes Slægtskab, saa maae de Ord samme og forskiellig noie bestemmes. J. Ex. endskiønt ingen Tvivl er paa, at jo det ita-	
nacha, negare.	nexa, negte.		
nort, aquilo.	nord.		
plach, puella.	flicka.		
priet, conjux. C. B. priod.	brud, sponfa.		
scraba, scabere.	skrapa.		
serigea, vociferari.	skrika.		
sur, acidus.	sur.		
ster, stella.	stierna.		
taran, fulgur.	torn, torden.		
téc, pulcer.	tæck, id.		
telt, tentorium.	tælt.		

lienske og spanske Sprog ere Sødskende, saa kan man dog gierne kalde dem forskiellige Sprog, uden dermed at nægte deres Slægtskab. Enhver veed, hvormegen Overeensstemmelse der er imellem det danske og tydske Sprog; men tillige veed man, at mange af denne sidste Nation endog efter at have opholdt sig længe hos os end Ariovist i Gallien, røbe i deres Sprog, at de ere Udlandinge.

4) Det Persiske Sprog.

Ibland de Vanskeligheder, som den lærde Berden fik at opløse i det forrige Aarhundrede, var den Overeensstemmelse, som Elichmann, Bochart og andre Kyndige i det Østerlandske Sprog fandt imellem det Persiske og Tydske. Da Tingen selv var aabenbar, saa var ikkun det Spørgsmaal tilovers, om det skulde tilskrives en Slumpelykke, eller indhrydes Omgang, eller en fælles Oprindelse, at Nationer, som Naturen havde adskilt saa langt fra hinanden, og imellem hvilke der ligge andre Folkelag af forskiellige Tungemaal, have saa megen Overeensstemmelse i deres Sprog. At Tilfælde og Slump ikke have Sted her, overbevies enhver lettelig om af den Mængde Ord, som begge Sprog have tilfælles. At Samqvem og Omgang i Krig eller Fred har kunnet udrette noget, tør ikke aldeles nægtes, og vil falde mindre fremmed, naar man betænker, at det getiske Sprog ikke allene bruges i Tydskland og Norden, men er endnu i Brug ved det Sorte Hav, og har fordum udstrakt sig videre, til det Caspiske Hav og omkringliggende Steder. Men ligesom nogle Ord ved saadan en Omgang nødvendig maatte komme ind i Sproget, saa kan man dog ikke overtale sig til at troe, at nogen Omgang med et andet Folk kunde have faaet et Folk til at forglemme de Ord, hvormed det kaldte Fader og Moder og andre Nærbeslægtede; og i deres Sted

udvalgte de fremmede Ord. Men Perserne kalde en Fader, omtrent som vi: pader, Moder: mader, Datter: Dochter, og Broder: Brader. Det synes derfor, at man maa antage Peperons, Wachters, Peringschöpts og flere Lærdes Mening, at denne Ordenes Overeensstemmelse ingen anden Grund har, end en fælles Oprindelse. Nemlig Perserne ere ligesaaavel Skyter, som Gothe og Germaner. Thi det er bekiendt, at Skyterne ikke allene have underlagt sig hele Asien, men Justinus bevidner ogsaa, at den har været dem statskyldig i 1500 Aar. Al Vanskelighed falder saaledes bort, naar vi antage, at enten Ceyers herreerne, som det ofte skeer, have indført deres Sprog i de overvundne Lande, eller og at Skyterne selv have blandet sig med Parterne, hvilke holdes for at være de samme som Perserne, og nedsat sig her. I det mindste beretter Ammianus Marcellinus udtrykkelig, at Perserne ere til Oprindelsen Skyter. Ja Sproget selv fremviiser allevegne de tydeligste Spor paa Slægtskab, og det ikke allene i enkelte Ord, som strax skal viises, men ogsaa i Sprogets Genius og Ordernes Bøielser. F. Ex. jeg er, du er, han er, kalde Perserne em, i, est; Moesogotherne: im, is, ist; han er ikke, kaldes af begge nist. Infinitivi af Verba endes hos de første paa en, hos de sidste paa an. Jeg vil nu anføre adskillige Persiske Ord, som ere ganske overeensstemmende med gothiske eller danske:

Persica.	Gothica.
Babor, fiber.	båfver.
beheter, melior.	bedre.
besten, ligare.	beste (binde med Bast).
bezerk, superbust.	berfærk (athleta).
borch, turris.	borg (castellum).
börden, portare.	bære (hvoraf Byrde).
bun, fundus.	bund.
cak, libum.	kage.

Perfica.	Gothica.	Perfica.	Gothica.
choda, deus.	gud.	fazden, ponere.	fatte.
dendan, dens.	tand.	fcheda, distinctio.	skede (i Skedevand).
du, duo.	to.	fchiuden, fieri.	skede (af Keer).
entetia, finis.	ende.	fhur, acerbus.	suur.
ghau, vacca.	ko.	fu, fuere.	fye.
ghirifan, prehendere.	gribe.	tab, cacumen.	top.
jemar, dolor.	jammer.	tan, tuus.	din.
juk, jugum.	Aag.	tonder, tounder, tonitru.	Donner, Torden.
kat, felis.	kat.	tu, tu.	du.
kift, cista.	kifte.	zarah, dolor.	forg.
koda, casa.	kötner (germ.) en In- derste.	<p> Hvad her er sagt om det Perfiske Sprog, giel- der ligeledes og af de samme Marsager om det Tyrkiske. </p>	
kub, cupa, coppa; poculum.	kop.	5) Det Græske Sprog.	
kun, genus.	kiön.	<p> Den overmaade store Lighed, som er imellem det græske og gothiske Sprog, ffulle de maafkee have Nød med at tilftaae, fom nu omftunder ikke, uden for Noie, erhverve fig Kundfkap i det græske Sprog, og imellem hundrede Ord neppe finde eet eller to, fom synes at have nogen Overeensftemmelse med de Go- thiske. Men man bør lægge Mærke til, at denne Overeensftemmelse er langt tydeligere i det gamle moe- fogothiske Sprog, fom det, der ikke allene har Ord, men Idiatismer næften tilfælles med Grækenland. Vi ville her f rsti viife begge Sprogs Lighed, og dernæft fortellig undersøge Grunden og Marsagerne til samme. </p>	
lab, labium.	læbe.	<p> Men for at undgaae alle Spidsfindigheder i denne Undersøgelse, maa man med Flid forbigaae: </p>	
maghdeh, stomachus.	mave.	<p> 1) Konstord og faadanne, fom klarligen befindes at være laante fra Grækerne, tilligemed de Ting, hvis Navne de ere. F. Ex. Plaster, <i>εμπλαστρον</i>; Ympe, <i>εμψυτευω</i>; 2) <i>ωνοματοποιημενα</i>, eller Ord, fom ef- terligne en vis Lyd, f. Ex. <i>βρομω</i>, brumme, o. s. v. </p>	
maliden, molere.	male.	<p> 3) Ord, fom i fildige Tider have faaet Borgerret i det gothiske Sprog, og ved en Hændelse ere komne til </p>	
men, meus.	min.		
miranidan, occidere.	myrde.		
mirtan, homicida.	morder.		
mur, formica.	myre.		
mufch, mus.	muus.		
naf, umbilicus.	navle.		
nam, nom; nomen.	navn.		
nazd, nezdak, proximus.	næfte.		
neh, non.	nej.		
neu, nou, novus.	ny.		
nika, nictus.	nik.		
nu, nau; nunc.	nu.		
quaraniden, molere.	quærn, mola.		
rache, vapor.	rög.		
radah, rah, ferias.	rad.		
rekem, computator.	regne (computare).		
rubaden, rapere.	röve.		
sad, coctum.	fod (jus).		

at ligne Hellenismus. *Æ. Gr. ὄσ, hōs*, hvilken Præposition har været de Gamle ubekjendt, som sagde: *hīa* eller *hī*. 4) Saadanne Ord, som man har suarere Etymologernes Spidsfindighed end Sprogernes Natur at takke. *Æ. Gr. αστομος*, *stum*, som kommer af *stamme*, og dette rimeligst af det Hebraiske *dohm*, *siluit*, *απαστος*, *faste*; *σφοδρα*, *valde*, *svær*, *saare*. Endelig 5) saadanne Ord, som Alderdommen og de forskjellige Nationers adskillige Udtale, igien-nem hvilke de ere gangne, har saaledes forandret, at deres Forvandskab med Græssen ikke strax erkjendes. Vi ville da ikkun holde os

1) til de Ord, der ligesaavel i det latinske som græske have været i Brug, og saaledes forraade deres fælles, d. e. skytiske Oprindelse. Saadanne Ord ere disse:

Græca.	Latina.	Gothica.
ἄλς,	sal.	Salt.
ἄγκυρα,	ancora.	Anker.
ἄξων,	axis.	Axel.
ἄστρον,	astrum.	Stjerne.
γάδεαι,	gaudere.	glædes (ant. gædes).
γόνυ, ant. κόνυ,	genu.	Knæ.
δαμάω,	domo.	tæmme.
ἔδειν,	edere.	æde.
καλεῖν,	calare.	kalde.
καρδία, κῆρ,	cor.	Hierte.
κίστη,	cista.	Kiste.
κλάγγη,	clangor.	Klang.
κλέπτης,	clepta, vox Plauti.	hliftus Ulph.
κλίνειν,	clinare, inclinare.	hlina, Ulph.
λίνον,	linum.	Lin.

Græca.	Latina.	Gothica.
μέγας, μεγάλη,	magnus.	mikel, <i>compar. gr. μέγαν, goth. mai-za; superl. gr. μέγιστος, goth. per contract. maifts.</i> (mæest).
μήτηρ,	mater.	Moder.
μύλη,	mola.	Mølle.
μῦς,	mus.	Muus.
νέος,	novus.	ny.
νείΦω,	ningo.	sveer, præpos. <i>ſ.</i>
νόξ,	nox.	Nat.
ὄϊνος,	vinum.	Viin.
ὀμιχέειν,	mingo, migo.	mige.
ὀνειδος,	honos.	Haan (hon v. glost.)
ὀνόμα,	nomen.	Navn.
ἔφαρ,	uber.	Yver.
πατήρ,	pater.	Fader.
παῦροι,	pauci.	faa (favai Ulph.)
πλεῖνες, πλείστοι,	plures.	flere, fleest.
πῆς,	pes.	Fod.
σκάφη,	scapha.	Skib.
στρωω, νυμι,	streo ant.	stræe.
σῦς,	fus.	So, Sviin.
ταλάω,	tolero, ant. tolo, tulo, unde tuli.	taale.
φέρειν,	ferre.	føre.
ῶλένη,	ulna.	Allen.

Naar man betragter disse og flige Ord med kristelig Skionsomhed, vil man finde, at jo mere Ordene af alle tre Sprog ere gangne af Brug, desto mere nærme de sig til deres fælles Kilde. *Æ. Gr.* tage Dette kaldte de gamle Latiner tagere, hvoraf Cicero *tagax*, d. e. den som gierne tager, beegfingret (*Act. VI, 3.*)

De gamle Græker brugde *tau*, hvoraf er tilovers hos Homerus *ty* for *tau*, det er: tag. Det samme Verbum bemærker at røre, hos Ulphil. tekan, attekan, det Græske *τιγην, τιγγανειν*, hvorfor de gamle Latiner have sagt tigere; deraf har man en nu hos Plautus attigere, og *perfect.* tetigi. Man skal ogsaa kunne bemærke, hvorledes de forskjellige Ord løbe sammen i det Skyttiske, som Centrum af de øvrige Sprog. F. Ex. vi have det Ord *tie*, *tacere*; de Svenske sige *tiga*, Allemannerne svingen, Tydskerne *schweigen*, Grækerne sige i dets Sted *σιγῶν*, da de sædvanlig omskifter Bogstaverne *σ* og *τ*. Dette vores *tie* havde for dum i imperf. *taugde*, og hos de Svenske *tagde*, hos Ulph. *taheida*, hvilket kommer overeens med det latinske *tacco*. Saaledes seer man, hvorledes det græske *σιγῶν* og det latinske *tacco*, saa forskellige de ere, ere dog i Grunden eet og det samme Ord, hvilket man uden Hielp af de Skyttiske Dialekter ikke kunde have indseet. Ligeledes af det ulphilanske *filu, multi*, have vi den compar. flere, og superl. fleste. Det sidste have Grækerne beholdet i *πλειστοι*, det første Latinerne i det gamle Ord *pleres*, hvoraf *plerique*.

2) Lægge man Mærke til Talordene. Hvem indseer f. Ex. ikke, at *eis, duo, tres*, unus, duo, tres, og een, to, tre, ere Ord af eet og det samme Sprog. At *eis* har faaet en Spirit. asper, bør tilskrives de nyere Græker; thi det synes, at de gamle Velasger have havt en klædere Udtale, hvilket er klart af *ἑνοι*, aliqui, de Tydskes *einige*.

3) Naar begge Sprog have flere Ord tilfaldes i een og samme Materie, saa bliver deres Slægtskab desto kiendeligere; thi om ogsaa en Hændelse kunde have indført denne Lighed i eet og andet Ord, saa kan dette dog ikke med Grund tænkes om flere. Saaledes om man vilde nægte, at Sæder var af *πατηρ*, saa kunde man anføre Moder af *μητηρ*, Datter af

θυγάτηρ, for ikke at tale om de andre, hvis Lighed ikke er saa kiendelig.

4) Derfor der skal findes Stammeord i begge Sprog, hvis Bemærkelser eller afvigende derivata forholde sig paa samme Maade, saa bør dette ansees som et unægteligt Kiendetegn paa Slægtkab. F. Ex. i det latinske Sprog bruges *legere* baade om at læse Bøger og om at samle Ar og deslige. Paa samme Maade forholder det sig med det gothiske *læse*; thi *læse* Ar forekommer ofte i de gamle Love; og i det tydske Sprog har det endnu samme Bemærkelse. Ligeledes bemærker elle baade at æde og at være til. Den samme Bemærkelse har wiisan hos Ulphil. Det samme bemærkes i adskillige græske Ord, sammenlignede med Gothiske. F. Ex. *στῆνω*, hvilket de nyere Græker forlængede og gjorde deraf *ἵστημι*, er det latinske *sto*, det danske *staar*: deraf ere komne: *ἄστατος*, ustadig, *στατός*, stadig; *ἀνίσταμαι*, hos Ulphil. *andstandan*, det Tydske *anstehen* og *Anstand*; *ἀπόστιμα*, Afstand; *ἐνστατικός*, indstændig.

5) Præpositioner og Partikler, jo oftere de bruges i enhver Deel af Talen, hvad enten de grove sammen med andre Ord, eller paa anden Maade, desto sikkrere Mærker ere de paa Sproget. Og disse finde vi næsten de selv samme baade i det græske og latinske Sprog, og med en ringere Forandring i det gothiske, end man af Tiden skal vente. Men endskjønt denne Afhandling fortæner videløst at udføres, saa vilde vi her dog kun give et Udkaft paa hvad som kunde siges.

a er ofte hos Grækerne i) privativum, eller berøver Ordet, det sættes hos, sin Bemærkelse. Dertil svarer som oftest hos Latinerne *in*; saasom: *infirmus*, *impious* o. s. v. Dog ogsaa i nogle saa Ord *a*, som *amens*, *avius*. Hos os bruges derfor sædvanlig *u*, dog ogsaa af; som: *afmægtig*; de Gamle sagde

smægtig; Afgrund, det græske ἄβυσσος, d. e. uden Grund. Dette sidste kommer nærmere til Grækernes ἀπό, hvilket undertiden tilkiendegiver ligesaadan en Privation; som i ἀποδείπνος for ἀδειπνος, ἀποτίμιος o. fl. 2) forøger det Ordets Bemærkelse. Samme Kraft har det have hos Gotherne; f. Ex. alik hed forud det samme som meget lig, Grækernes ἀλίγκιος, ogsaa dette have vi forandret til op og af; som: æde op, d. e. æde altsammen; æde af bruges paa samme Maade. 3) Bemærker det det, som er ondt, for Ex. ἄδωρα, δώρα, d. e. κακὸδώρα; saaledes sige vi Ustik for ond Skik, Uaar for et ondt eller ufrugtbart Aar o. fl.

ἄλλος, lat. alias, dansk ellers.

ἄλλα, men, hos Ulphil. allia, isl. heller.

ἀμφί, Allem. umbi, det tydske um, dansk om,

lat. amb, am. f. E. ambarvalia. Det bemærker ogsaa περί, som hos Homerus: ἀμφὶ Ἥλένη μάχεσθαι, vi paa samme Maade: om Helena.

ἀνευ, All. ane, isl. aan, tydske ohne, vores uden.

ἀπό, lat. ab, hos Ulphil. af og abu; vores af.

ἀεί, semper, det isl. ej, hvoraf eilifur, det

evige Liv; vi have det tilovers i evig, Evighed, af det gothiske aiv, altid.

διο, proinde, ideo. All. eija, det goth. gy, thy, dansk thi.

ἐάν, si, det gamle gothiske æn. I samme Bemærkelse forekommer det endnu i vore Love; f. Ex. end tager nogen; og endnu have vi det tilovers i om end, omendstfjænt.

ἐν, in, vores i; og ligesom dette, naar det føies til Ord, som betegne et Sted, giver tilkiende en Bestemelse fra Stedet, f. Ex. ἐπάνθεν, fra Himmelen, ogsaa har en og samme Bemærkelse hos os; for Ex. Nord er septentrio, og Norden a septentrione. Der er lillie, og deden hos de Gamle inde, derfra,

ἐπί, hos Ulphil. bi, germ. bey, hvilket omstøder synes at være giort til vi, og siden til ved eller vid.

μετά, Ulphil. mith, mid, vores med.

νυν, nunc, vores nu.

ὅς, de Svenskes ho, vores hvo.

ὅτι har adskillige Bemærkelser, og de fleste tilfælles med Skyterne; naar det bemærker quod, svarer det aldeles til vores at; ειπεν οτι βελεται, han sagde, at han vilde. Ved Superlativus bemærker det quam, ὅτι μάλιστα, quam maxime, de gamle Gother og Islænder bruge derfor at, eth, hit, f. Ex. at mestu, quam maxime; eth diarfvaste, quam audacissime; vi sige derfor det: for det meste, paa det prægtigste. Endelig bemærker det quia, vores thi.

ἐχ, ἐχι, vores ikke.

συν, cum, bemærker i Sammensætningen Identitet, som συγχρονος, coetaneus; derfor bruge vi sam, saasom: Samfrende, Samtide.

ὑπέρ, super, isl. yfver, sv. yver, öfver, vores over.

φεν, vores fy.

Hertil kunde man lægge Pronominer, hvilke Grækerne for en stor Deel have tilfælles med Skyterne; f. Ex. ἐγώ, lat. ego, isl. eg. Ulphil. ik. As. ic. tydske ich, vores jeg. σὺ, lat. tu, Ulphil. thu, ogsaa i de øvrige Dialekter. σοῦ, ση, σου, suus, sua, suum; Ulphil. sein, seina, lein, dansk sin. Grækerne τστο er Ulphil. thata, det doriske τηνα hos Ulphil. thana o. s. v.

6) Iblant andre Kiendetegn paa Slægtskab imellem det gothiske og græske Sprog er ogsaa dette, at disse Sprog beholde det samme Genie endog der, hvor Ordene, formedelst Udtalens adskillige Forandringer, ere blevne ulige. F. Ex. Adjektiverne god, ond, stor, siden, have deres gradus comparationis,

men alle uregelmæssige. Er det troeligt, at det skulde været sket ved en Slump, at den samme Uregelmæssighed har Sted i de græske Ord: *αγᾶδος, κᾶνος, μᾶγας, κᾶνος*, som i alle de Skytiske Dialekter og i dem allene? Saaledes see disse Ord ud hos Ulphil.

Posit.	Compar.	Superl.
mikils, magnus.	maiza.	maists.
litals, parvus.	minniza.	minnikts.
gods, bonus.	batiza.	batists.
ubils, malus.	wairfiza.	wairfist.

For dette maiza have Grækerne *μᾶζαν*, hvilken comparat. synes at være ganske Skytisk, efterdi Grækerne have ingen comparat. paa *ζαν*, naar man undertager dette eneste Ord. Endnu eet Exempel. I de tre Sprog, det græske, latinske og gothiske, er det Ord, som kaldes verbum substant. sum, en Samling af mange andre Ord. *εἶμι, ἵμην, εἶομαι, εἶναι*, lat. sum, eram, fui, esse. Ulphil. im, was, lejaj, wisan; dansk: er, var, være. Man seer, hvor stor Overeensstemmelse her er, og denne vil endnu findes større, naar man lægger Mærke til, at den anden Person i præf. hos Grækerne er *εἶς*, hos Lat. es, hos Ulphil. is, hvilke enhver seer, ere beslagtede. Vi bruge i den første Pers. præf. er, Latinerne dannede deraf deres imperf. eram; Grækernes *ἤσαν* svarer til Gothernes *esun*, hvilket de efter deres Maade have sat w foran, hvilket ogsaa iagttages i den gothiske infinit. wisan, lat. esse, til hvis Familie henhører ogsaa *εἶομαι, εἶσα* o. fl.

Spørges nu, da denne Overeensstemmelse imellem det græske og gothiske Sprog er saa tydelig, om den har sin Oprindelse af Gæternes Indfald i Grækenland, hvorved de gjorde sig mange Stæder skatfyldige, eller om det ene Folk har meddeelt det andet sit Sprog, eller endelig, om de begge har deres Oprindelse fra en fælles Kilde? Ihre antager det sidste,

og beviiser af et mærkeligt Sted hos Strabo, at Hællenerne ikke have været Grækenlands første Indbyggere, men at Pelasgerne, et Skytisk Folk, have udbredt sig i Grækenland fra det nærliggende Thracien, og der fastet Fod allerede før Deukalions Vandflod. Hvad Sprog disse Pelasger have haft, tilstaaer Herodot, at han ikke veed, men holder det dog for rimeligt, at det har været det samme som det, en Levning af Pelasgerne, der behoede Dyen Christon i Thracien ved Bierget Ato, *εἰ.αι* i hans Tid brugde. Og da dette Sprog er intet andet end det Getiske eller Gothiske, saa kan man antage med stor Rimelighed, at Grækenlands allerældste Indbyggere Pelasgerne have haft det gothiske eller Skytiske Sprog. Følgelig blive ogsaa de Bogstaver, som Diodorus Siculus bevidner, at Grækenland har haft før Cadmi Ankomst, og som de kaldte *Πελασγικὰ γράμματα*, ingen andre end gothiske. De samme Bogstaver kaldtes *Ἀττικά*, hvilket Ord Hesychius forklarer: *τα ἀρχαία, ἐπιχώρα*, antiqua & domestica, ventelig af det Hebraiske Atikim, antiqui; og det er troeligt, at de have faaet dette Navn af Cadmeerne. Vel er det de Lærdes almindelige Meening, at de Bogstaver, som Grækenland har brugt i sin Velstand, ere blevne bragte dertil af Phoenicerne ved Cadmus; men Ihre er af ganske andre Tanker, og beder dem, som antage denne Meening, at besvare ham følgende Spørgemaale: 1) Hvorfor Cadmus ikke har givet Grækerne meer end 16 Bogstaver, da det æsterlandske Alphabet havde 22? 2) Hvorfor ξ, ϑ, χ først efter den Trojanske Krigs Tider ere blevne optagne iblant de græske Bogstaver, da dog Cadmus har haft ι, υ og φ iblant sine? 3) Hvorfor, dersom Grækernes Bogstaver vare cadmæiske, Herodot anfører det som noget besynderligt, at der i hans Ungdom endnu bleve fundne Levninger af den cadmæiske Skrift i Apollinis Isthmenii Tempel?

4) Dersom det cadmæiske Alphabet havde været det samaritaniske og det allerførste i Grækenland, om Plinius og Tacitus da med nogen Sandsynlighed havde kunnet sige, at det havde været meget ligt det ældste Alphabet i Latium? 5) Hvorfor Cadmus havde skrevet Bogstaverne i Phoenicien fra høire til venstre Haand; men da han kom til Grækenland, skrev dem fra venstre til høire? o. s. v.

Til denne Overensstemmelse imellem det Skytiske og Græske Sprog, kan de mange græske Kolonier, som vare adspredte over Skytien, og især de pontiske Landskaber, vist nok have bidraget noget. Men paa saadan en Maade har dog Sprogets Genie ingen Forandring kunnet lide, om end enkelte fremmede Ord derved ere indkomne i Sproget. Vi see f. Ex. i Spanien, at, omendkjönt mange gothiske og arabiske Ord have vundet Borgerrøt der, saa har dog Sproget selv beholdet sit Genie usforandret. Det bør derfor tilstaaes, at det græske og getiske Sprog ere Sødsfænde og nedstamme fra en fælles Kilde, som er det Skytiske.

(Slutningen følger).

IV.

Sommerforelæsninger ved Kiebenhavn's Universitet.

Theologernes.

Claus Fries Horneman, Dr. og ord. Prof. i Theologien, forklarer offentlig Christi Taler i hans sidste Leveaar; privat tilsendebringder han den 2den Bog af Esajas' Spaadomme, og den sidste Deel af Pauli Brev til de Romere. Han vedbliver at tage Deel i de Studerendes practiske Øvelser.

D. G. Molsenbawer, Dr. og ord. Prof. i Theologien, forklarer Pauli 1ste Skrivelse til de Corinthier, og vedbliver at foredrage saavel Dogmatiken som Moralen. Privatstundtidsen styrer han sine Tilhøreres Disputere Øvelser.

Frederik Mønter, Dr. og ord. Prof. i Theologien, bliver ved at foredrage saavel Kirkehistorien, som Dogmatikens Historie; igientager den naturlige Theologie ved Examination, og styrer de Studerendes practiske Øvelser.

Juristernes.

Lauritz Nørregaard, ord. Lærer i Lovkyndigheden forklarer af Fædrelandets Ret, 1) Processen offentlig, 2) Personernes Ret privat: han agter ogsaa at holde Examinatorier efter Tilhørernes Godtbefindende.

Christian Ulrich Detlev von Eggers, Dr. og overord. Lærer i Lovkyndigheden forklarer offentlig Tingenes Ret efter de romersk-tydske Love; privat Ret i Tingen efter de dansk-norske Love, og endelig Naturens hypothetiske Ret.

J. S. W. Schlegel, Dr. og overord. Lærer i Lovkyndigheden, forklarer offentlig den almindelige offentlige Ret og Følgeretten; privat vedbliver han at forklare den 1ste Bog af Christian den 5tes Lov og gaaer dem tilhaande som vil øve sig skriftelig at opløse Juridiske Qvæstioner.

S. Thaarup, overord. Prof. vil meddeele Kundskab om de fornemste Europæiske Stater.

S. T. Surtigkær, Adjunct i det juridiske Fakultet, forklarer offentlig den almindelige Philosophie, privat den dansk-norske Criminalret.

Medicinernes.

Matthias Saxtorph, Lærer i Medicinen og Jordemoderkunsten, giver Jordemødrene i Jordemo-

derstiftelsen offentlige Forelæsninger fra Kl. 9 til 10, og lærer at helbrede de Sygdomme som foresalde ved Barfælkoner.

Johan Clemens Tode, offentlig Lærer i Medicinen gennemgaaer den indvortes Therapie i sædvanlig Time, og holder offentlige Forelæsninger i Physiologien.

Friederik Ludvig Bang, offentlig Lærer i Medicinen lærer de unge Læger i de sædvanlige Timer at udøve den medicinske Praxis ved de Syges Senge i Frederiks Hospital.

Arnold Nicolai Nasheim, Dr. og offentlig Lærer i Medicinen og Vicarius for Universitetets Senior til Academiske Forelæsninger, viiser de unge Begyndere Veien og Metoden i det medicinske Studium; for dem som ere kommen videre forklarer han Bødkernes Pathologie efter Gaubius; endelig foredrager han Experimental-Physiken efter Kraehenstein.

Erik Viborg, Lærer i Veterinærvidenskaben og Lector i Botaniken, bliver ved fra 4 til 6 Tirsdag og Fredag at forklare de indenlandske Urter med Anvendelse paa Oeconomien. Torsdag fra 4 til 6 viiser han Verterne i den botaniske Have, og er ogsaa dem til Tjeneste som ønske at kiende officinal Planterne. Botaniske Excursioner foretager han som sædvanlig.

Magnus Horrebow, forklarer offentlig fra 12 til 1 Osteologien Mandag Tirsdag Torsdag og Fredag. Desuden fortsætter han det i forrige Vinter begyndte Collegium privatissimum hver Dag fra 5 til 6 og fra 6 til 7, hvori han practisk forklarer adskillige Medicinens Deele.

Philosophernes.

M. Abraham Kall, ord. offentlig Lærer i Historien giver offentlig Kundskab om de Mindesmerker som oplyse Fædrenelandets Historie. Privat fra

10 til 11 forklarer han Danmarks og Norges Historie, og i en anden Eftermiddagstime de danske norske Antiquiteter.

M. Børge Riisblich, ord. Lærer i Logik og Metaphysik, lærer offentlig den naturlige Theologie, privat Ontologien fra 9 til 10. I andre Timer igientager han hvad ugentlig er gennemgaaet og giver Kundskab om filosofiske Bøger.

Thomas Bugge, ord. offentlig Lærer i Mathematik og Astronomie, forklarer offentlig den practiske Geometrie og Gæodesie efter sin danske Lærebogs Vejledning fra 3 til 4; privat lærer han den spheriske og theoretiske Astronomie fra 4 til 5.

M. Nicolai Christopher Kall, ord. offentlig Lærer i de østerlandske Sprog, lærer offentlig fra 3 til 4 det syriske Sprog; privat fra 10 til 11 forklarer han udvalgte Steder af det gamle Testamente, og tilbyder sin Tjeneste for Begyndere som vil sette sig faste i det hebraiske Sprogs Kundskab ved analytiske Øvelser.

M. Jac. Baden, ord. offentlig Lærer i Belsænheden, oplyser offentlig den sidste Deel af Catuls Vers. Privat fra 12 til 1 bliver han ved at forklare Cicero's udvalgte Breve efter Stroths Text, som Schults har eftertrykt.

M. Lauritz Sahl, ord. offentlig Lærer i det græske Sprog bliver ved i cursorske Forelæsninger at forklare 1) Xenophons Sokratiske Merkværdigheder, 2) Sophoclis Tragodie Trachinæ, hvilken han igientager ved Examination, som han har gjort med de forrige fra 11 til 12.

M. Jeremias Woldike, ord. offentlig Lærer i Mathematiken, lærer offentlig fra 3 til 4 Begyndelsesgrundene af Algebra; privat den rene Mathematik efter Kästners Haandbog fra 12 til 1, og paa en anden for Tilhørerne beqvem Time den anvendte Ma-

thematik. Han tilbyder ogsaa sin Tjeneste, om nogen forlanger en vis Deel af Mathematiken forklaret.

Stephan Sumars, Prof. lærer Reglerne i det franske Sprog fra 12 til i Tirsdag, Torsdag og Fredag, og giver sine Tilhørere bekendte med de berømteste skienne Skribenter i dette Sprog; fra 1 til 2 giver han Anviisning i at skrive fransk.

Nicolai Elert, overord. Prof. og Universitetets Bibliothekarius, forklarer offentlig Onsdag og Loverdag fra 11 til 12 Heumans Anviisning til Litterarhistorien.

Andreas Gamborg, overord. offentl. Lærer i Philosophien forklarer offentlig Cicero's Bog om Alderdommen; privat lærer han den almiadelige practiske Philosophie fra 10 til 11, tilbyder sig ogsaa at forklare en anden Deel af den practiske Philosophie.

Jacob Wolf, overord. Lærer i Mathematiken, lærer offentlig Arithmetik og Algebra, privat fra 8 om Morgenen forklarer han den theoretiske Geometrie og den plane Trigonometrie efter Karstens Haandbog; er ogsaa villig at giennemgaae een eller anden Deel af Mathematiken med dem som forlange det.

Knud Lyne Rahbek, overord. Lærer i Estetik, giver fra 4 til 5 Regler for de forskjellige Slags profaisk Stil efter Eschenburgs Anførsel, paa de sædvanlige Dage; de 3 øvrige Dage anvender han paa at forelæse og forklare nogle af de bedste poetiske Stykker i Modersmaalet, og forudskikker for ethvert en kort Poetik over det Slags som det hører til.

Jørgen Kierulf, Dr. i Philosophien og overord. offentl. Lærer i Historien foredrager offentlig Kl. 8 om Morgenen Encyclopedien af de Videnskaber som henhøre til Historiens almindelige Studium; privat lærer han de fornemste europæiske Friestaters Historie. Han tilbyder ogsaa sin Tjeneste, ifald no-

gen forlanger den gallisk-franske Historie vidtlostigere forklaret.

Gregers Wad, overord. Lærer i Naturhistorien, forklarer Mandag, Tirsdag, Torsdag og Fredag Zoologien efter den Blumenbachske Haandbog. Onsdagen fra 10 til 12 aabner Naturcabinetet, saavel til deres Brug som dyrke disse Videnskaber, som til deres, der vil betjene sig deraf til desto bedre at forstaae hans Forelæsninger.

Conrad Friderik von Schmidt, kaldet Phi-seldet, Dr. i Philosophien og Magister Artium hieldes ved en Reise fra at holde Forelæsninger i Sommerhalvaaret.

Christian Ramus, Dr. i Philosophien og Magister Artium fortolker Homers Odyssee og Tibuls Vers cursorisk.

Ludolph Herman Tobiesen, Dr. i Philosophien og Magister Artium, forklarer offentlig i en for Tilhørerne beqvem Time paa Latin den politiske Arithmetik og de første Hovedstykker af Analyus Infinitorum efter Kästners Anførsel.

V.

Fortegnelse over Alumni paa Regentsen den

1 Januarii 1795.

Jo. Fæster fik Regentsen = 1790 i Mart.

Jo Moesin Schiødt } = 1 Octob.

Jonas Frost } =

O. Devegge (Stip. Nannestad) } 1791 i May.

5 Det. Hans Münster } =

Hend. Smith = = 1 Julii.

Joak. Povlson Berin } =

Jo. Krist. Flemmer } = 1 Septbr.

Karl Gustav Flemmer } =

10	Immanuel Germin Nik. Krist. Fohlman Jens Stokholm (Stip. Holm) Jo. Borchsenius Laur. Mich. Melchior (Stip. Dom. R.)	1792	1 Jan.	Krist. Bedsted Jonas Hougs Ped. Gadske Riobke Niasmus Bojesen			1 Octob.
15	Ped. Birk (Stip. Anonymi) Ernst Schavland Alb. Ludv. Gottlieb Frid. Ebbesen (Stip. Bangian.) Niels Stokholm (Stip. Holm.)		1 Febr. 1 May.	50	Immanuel Clerup Ped. Helt Fortig (Stip. Mas. Rostg.) Jak. Bang (Stip. Domus R.) Nik. And. Hartz Ev. Vuff Bruun	1794	1 Jan. 1 Febr. 1 Martii.
20	Gottfried. Hend. Wendtsen Immanuel Wadstier (Stip. Wind.) Ped. Borch Tonder Helm Gottf. Tommerup Ludv. Michael Lund		1 Junii. 1 Julii. 1 Septbr.	55	Kristof. Lassius Heide Jo. Georg Nielsen Jo. Fons Chr. Møller (Stip. Nannest.) Holg. Jørg. Wilh. Schoutlund		1 April.
25	Krist. Mich. Aspach Jak. Frid. Dall Ad. Welsh. Volcherfen Lev. Hend. Beyer (Stip. Mas. Rostg.) Povel Matthias Schov		1 Octob.	60	Niels Sommer Bergenhammer Niels Basse Lund Frid. Krist. Rielsfen Terst. Johnson Jo. Nik. Tilemann		1 May. 1 Junii.
30	Krist. Hount Hend. Schov (Stip. Mas. Rostg.) Povel Abr. Dall Krist. Kristof. Jensenius Viern Wigfussen		1 Nov. 1 Decbr.	65	Karst. Friis Erik From Ernst Krist. Fischer Jo. Jørgen Petersen Jose Nasch (Stip. Mas. Rostg.)		1 Julii. 1 August.
35	Schulo Magnusen Pet. Ant. Krist. Norager Jo. Bull Morsfeld Alb. Krants Stabell Nik. Kier	1793	1 Jan. 1 Martii. 1 May.	70	Benjamin Fogh Jo. Hend. Monrath Nik. Krist. Søe M. Richard Flor Jo. Krist. Wegener		1 Septb.
40	Theodor Biernsen Jon. Krist. Voigt (Stip. Wind.) Troels Kongslev (Stip. Bang.) Lars Nielsen Lars Krist. Riobke		1 Junii. 1 Julii. 1 August.	75	Wilhelm Meess Ole Hein (Stip. Glud.) Jo. Kr. Olesen (Stip. Glud.) Mark. Ludv. Hiort Matthias Heltberg		1 Octobr.
45	Jo. Ernst Pleesner		1 Septbr.	80	Jo. Steenstrup Nik. Sev. Rasmings		1 Nov.

	Ufr. Frid. Winther	}	1 Nov.
	Kornel. Steenblact		
	Krist. Qvale		
85	Laur. Arendrup	}	1795 1 Jan.
	Niels Sidelman		
	Ped. Hierling (Stip. Anonymi)		
	Seminarister til Grønland.		
	N. Gielstrup		
	Cor. Val. Stampe		
90	And. Rosenwold		
	Seminarister til Finmarken.		
	Kl. Struve		
	Ped. Krog Bull		
	Landmaalere.		
	Ellung		
	Bruun		
95	Bessel		
	Informatorer og Pensionister paa Waisenhuset.		
	Brostrup		
	Testrup		
	Søndergaard		
	J. Paludan Møller		
100	And. Krist. Møller.		

VI.

Philosophisk Examen.

3 April Maaned.

a) Philosophisk Prøve.

	Den 4de		
1	Lauritz Andreas Hjorth	Laudab.	
2	Matthias Matthiesen	Laudab.	
3	Friderik Dyre	Laudab.	
4	Claus Frieman Dahl	Laudab.	

	Severin Wendelboe	"	Laudab.
	Johan Teilgaard	"	Haud illaud.
	Matthias Axel Krøuse	"	Laudab.
	Andreas Rahr	"	Laudab.
	Christian Røss	"	Haud illaud.
	Rasmus Nagaard	"	Laudab.
	Johan Christian Ortmann	"	Laudab.
	Den 7de		
	Ansgarius Anthon Møller	"	Laudab.
	Johan Hasselbalch	"	Laudab.
	Ulfas Arent Dyffel Sabolin	"	Laudab.
	Niels Christian Spur	"	Laudab.
	Johan Wandel	"	Laudab.
	Samuel Storch	"	Laudab.
	Rasmus Helms	"	Haud illaud.
	Laurentius Bang	"	Laudab.
	Nicolaus Naun	"	Non contemn.
	Halvor Seeborg	"	Laudab.
	Den 9de		
	Wilhelm Frieman Korn Christie	"	Laudab.
	Peter Georg Bohr	"	Haud illaud.
	Caspar Wilhelm Schmitz	"	Laudab.
	Engelbreth Hesselberg	"	Haud illaud.
	Hieronymus Nørbech	"	Haud illaud.
	Philip Wilhelm Rickoff	"	Laudab.
	Peter Marquart Ohen	"	Haud illaud.
	Dionysius Guldberg Høegh	"	Haud illaud.
	Matthias Sibbern	"	Laudab.
	Johan Conrad Bückler	"	Haud illaud.
	Den 10de		
	Jeremias Müller Secher	"	Haud illaud.
	Carl Adolph Mourier	"	Laudab.
	Herman Dain. Rehling	"	Laudab.
	Johan Michael Christian Bøtz	"	Laudab.
	Poul Johan Berner	"	Haud illaud.
	Georg Christian Funder	"	Laudab.

Peder Brenstrup Dorschaus	:"	Haud illaud.	Peter Foersum	:"	Laudab.
Johan Kruse Winding	:"	Laudab.	Christopher Laurik Schmidt	:"	Laudab.
Johan Knudsen Lund	:"	Laudab.	Nrel Kehlet	:"	Laudab.
Andreas Undal Jerfin	:"	Haud illaud.	Reiman Timotheus Kehlet	:"	Haud illaud.
Johan Nabe	:"	Laudab.	Christian Hernik Ernst de Hoffman	:"	Haud illaud.

Den 11te

Christian Krogh	:"	Laudab.
Johan Wilhelm Sederfeldt Simonsen	:"	Laudab.
Johan Brechner	:"	Laudab.
Jens Carl Winther	:"	Haud illaud.
Johan Bilsted	:"	Laudab.
Laurik Kruse	:"	Laudab.
Jens Frechland	:"	Haud illaud.
Jochum Wilhelm Holm	:"	Haud illaud.
Niels Wadum Romer	:"	Laudab.
Wilhelm Holm	:"	Laudab.
Johan Lindegaard	:"	Haud illaud.
Peter Thonning	:"	Laudab.

Den 14de

Christian Ludvig Sinding	:"	Haud illaud.
Peter Ivar Holl	:"	Laudab.
Jacob Andreas Wille	:"	Laudab.
Peter Henningsen	:"	Haud illaud.
Johan Christian Simoni	:"	Haud illaud.
Friderich Wolcherfen	:"	Haud illaud.
Johan Nicolai Rasmussen	:"	Haud illaud.
Christian Rasmussen	:"	Haud illaud.
Johan Hansen	:"	Laudab.
Georg Jørgensen	:"	Haud illaud.

Den 15de

Johan Voetius Høier	:"	Laudab.
Johan Hansen	:"	Laudab.
Johan Henrik Schou	:"	Laudab.
Peter Nicolai Kruckou	:"	Laudab.
Jens Gade	:"	Laudab.
Johan Frederik Saabye	:"	Haud illaud.

Den 16de

Johan Balthazar Krarup	:"	Laudab.
Søren Laurik Ingeman	:"	Laudab.
Matthæus Plesner	:"	Laudab.
Claudius Christian Schjøning	:"	Laudab.
Peter Harboe Herberg	:"	Laudab.
Severin Hiortsvang	:"	Haud illaud.
Rasmus Lystrup	:"	Laudab.
Cornelius Steenblach	:"	Laudab.
Johan Vandorph Holm	:"	Laudab.
Peter Krop Krag	:"	Haud illaud.
Isaak Nissen	:"	Haud illaud.
Friderik Siegfred Voigt	:"	Laudab.

Den 17de

Jens Jensen Gise	:"	Laudab.
Niels Gudme	:"	Laudab.
Herman Peter Gudme	:"	Laudab.
Evend Larsen Evendsen	:"	Laudab.
Theodor Anthon Bloch	:"	Haud illaud.
Friderik Schjøning	:"	Laudab.
Johan Jacob Hiort	:"	Haud illaud.
Peter Martin Paulsen	:"	Haud illaud.
Friderik Radisch	:"	Haud illaud.
Johan Naun	:"	Haud illaud.
Claudius Gross	:"	Haud illaud.
Andreas Kornerup	:"	Haud illaud.

Den 18de

Andreas Haasum Lund	:"	Haud illaud.
Jacob Bering Hahn	:"	Laudab.
Johan Christian Tellefsen	:"	Laudab.

Andreas Mannestad	"	Laudab.	Johan Henr. Ludv. Maurenbrecher	"	Laudab.
Severin Gade	"	Laudab.	Johan Peter Hald	"	Laudab.
b) Philologisk Prøve.			Jacob Gundorff	"	Laudab.
Den 4de			Johan Frederik Græner	"	Laudab.
Frederik Christopher Greve af Trampe	"	Laudab.	Christian Ulrich Top	"	Haud illaud.
Johan Brochner	"	Laudab.	Jacob Hee	"	Laudab.
Jens Dalthasar Krarup	"	Laudab.	Nicolai Schive Sidelman	"	Haud illaud.
Jeremias Müller Secher	"	Laudab.	Christopher Buch Hallager	"	Laudab.
Jens Carl Winther	"	Laudab.	Ferdinand Ludvig Røtting	"	Laudab.
Lauritz Roberud	"	Haud illaud.	Den 11te		
Johan Hansen	"	Laudab.	Poul Røstoft	"	Haud illaud.
Laurentius Kruse	"	Laudab.	Nicolai Nygaard	"	Laudab.
Poul Johan Berner	"	Laudab.	Johan Georg Klem	"	Laudab.
Peter Brenstrup Dorschaus	"	Laudab.	Friderik Wagger Fabricius	"	Laudab.
Matthaus Plesner	"	Laudab.	Johan Mehl	"	Laudab.
Martinus Thomsen Bredsdorff	"	Laudab.	Christopher Andreas Grønbeck	"	Laudab.
Lauritz Jessen	"	Laudab.	Peter Leth	"	Laudab.
Georg Christian Funder	"	Laudab.	Theodosius Kaalund	"	Haud illaud.
Johan Kruse Binding	"	Laudab.	Johan Raun	"	Laudab.
Andreas Undal Jersin	"	Haud illaud.	Peder Just	"	Laudab.
Den 7de			Den 14de		
Christian Ludvig Sinding	"	Laudab.	Matthias Hvistendal Galschiøt	"	Laudab.
Jacob Andreas Wille	"	Laudab.	Hielmar Meinke Krog	"	Laudab.
Hans Eiler Wolff	"	Laudab.	Et. Christopher Brogger	"	Laudab.
Jens Frechland	"	Laudab.	Vendix Røtting	"	Laudab.
Johan Christian Ørsted	"	Laudab.	Matthias Heltberg	"	Laudab.
Andreas Sandøe Ørsted	"	Laudab.	Johan Hammerich	"	Laudab.
Johan Christian Meden	"	Laudab.	Jens Jacob Sindrup	"	Laudab.
Franz Nachrigal	"	Laudab.	Christian Møller	"	Haud illaud.
Severin Hempel	"	Laudab.	Lars Jessen Brandt	"	Laudab.
Ulrich Christian Muhl	"	Laudab.	Peter Wischen Heiberg	"	Laudab.
Den 9de			Peter Hammer Krøyer	"	Haud illaud.
Matthias Bind Schandorff	"	Laudab.	Jacob Vering Hahn	"	Laudab.
Friderik Michael Lund	"	Laudab.	Niels Grønbeck	"	Laudab.
Knud Christian Rosenkilde	"	Laudab.	Peter Wittrup	"	Haud illaud.

Iblant de Candidater som have udholdt begge Prøver, bleve udmærkede

- 1) Christian Krogh.
- 2) Johan Vilsted.

VII.

Fortegnelse paa de Candidater, som i Mæret 1795 ere foreslagne til det extraordinære Communitets Stipendium *).

- 1) Peder Hansen Blasberg.
- 2) H. J. Pedersen.
- 3) Laur. Sæterup.
- 4) Hans Kierulf, Stud. Juris.
- 5) Jon. Torlevius.
- 6) Peder Birch.
- 7) Knud Schriver.
- 8) Matth. Ditzel.
- 9) Eskild Bondesen.
- 10) Joh. Vilsted.
- 11) Jac. Henr. Schmalz Lind.
- 12) Jac. Riær.
- 13) Peder Sand.
- 14) Berth. Chr. Ludv. Møller.
- 15) Peder Petersen.
- 16) Søren Schouboe.
- 17) Ped. Joh. Wiinberg.
- 18) Søren Haurtschou.
- 19) Hans Erichsen.
- 20) Peder Friis.

*) See denne Aargangs 1ste Hefte S. 19.

VIII.

Forøring til Universitetets Bibliothek.

Frue Professorinde Geuß har ved Skrivelse til Rector og Professorer af 26de Febr. gjort en vigtig Forøring til Universitetets Bibliothek af sin salig Mand's Haandskrifter, meest til de mathematiske Videnskaber hørende, efter en medfølgende trykt Fortegnelse.

Consistorium har med Fornøielse modtaget en saa værdig Collega's literariske Efterladenskab, og Kristelig bevidnet Enkefruen sin Erkiendtlighed; ligesom det ogsaa om denne Gave har underrettet Hans Høisynstelige Durchlauchtighed Universitetets Patron.

Da der af denne Fortegnelse ikkun ere trykte ganske saa Exemplarer, og af disse intet mere at bekomme; saa troer jeg at gjøre Mathematikens Elskere en Tieneste med at lade samme her afstrykke.

J. M. Geuß's efterladte Haandskrifter.

Haandskrifter over Mineer-Konsten i Kassen No. 1.

- 1) Ausführliche Abhandlung der Minerkunst, von J. M. Geuß, 1ster theoretischer Theil, 8ph. 776 8vo, giennemskudt med tilføiede Rettelser og Forbedringer.
- 2) Aenderungen und Zusätze zum theoretischen Theil der Minerkunst. fol.
- 3) Abgebrochene Gedanken betreffend die Theorie der Minen vom Obristlieutenant v. Elafen. fol.
- 4) La science des Mineurs de Monfr. J. M Geuß, Professeur de Mathematiques à l'Université de Copenhague, 1re partie, augmentée d'un grand Nombre d'aditions avec plusieurs changements & corrections, & traduite de l'allemand par Monfr. d'Albert, Officier au Corps Royal des Mineurs de S. M. le Roi de Prusse. 778 4to.

- 5) Explication des Paragraphes du texte de la science des Mineurs, qui renferment quelques difficultés qui pourroient embarrasser des commençants. 4to.
- 6-7) Geusses og d'Alberts Brevverling over Mineerkonsten, 2 Hefter, 4to.
- 8) Ausführliche Abhandlung der Minierkunst, 2ter praktischer Theil, von J. M. Geuß.
- a) Von Anlegung der Minen überhaupt, und insbesondere der Angriffsminen.
 - b) Von Minenbau.
 - c) Von Vertheilung und Anlegung der Gegeminen.
 - d) Von den Ursachen des Luftmangels in den Minogängen und den Mitteln selbigen abzuhelfen.
 - e) Von der Errichtung der Kammer, dem Laden, Besetzen und Zünden einer Mine.
 - f) Tegninger til Mineerkunstens praktiske Deel.
- 9-10) Vorlesung über die Minierkunst, von J. M. Geuß, 2 Hefter, 4to.
- 11) Petit Vulcain, contenant la science des Mines & la Maniere de les distribuer dans les places de guerre pour l'en servir avec utilité dans les Occasions, par Mr. André Bossolino, 4to, av. 50 planch.
- 12) Nouvelle Theorie sur la science des Mines, par M. de Belidor, av. pl. fol.
- 13) Huit Memoires sur la Theõrie & l'Usage des Mines, par Mr. de Cormontagne, av. 23 pl. gr. fol.
- 14) Memoires sur la science des Mines contenant
- 1) Journal von den Minenübungen bey Glas 1776.
 - 2) Journal des operations des assiegeants & des assiegés pendant l'exercice des Mineurs à Neisse 1777.
 - 3) Relation de l'Usage des Mines pendant le siege de Schweidnitz en 1762.
 - 4) Struensees Journal über eben diese Belagerung, gedruckt, av. pl. pl. fol.
- 15) Journal von denen im Jahr 1776 bey Glas gehaltenen Minenübungen. — Journal von denen im Jahr 1777 bey Neisse gehaltenen Minenübungen, mit 9 Kupf. Taf. fol.
- 16) Journal des Minen-Angriffs und Vertheidigung in den Uebungen von 1780 zu Glas mit der Compagnie des Herrn Obristen von Castilhon unter Direction des Herrn Obristen von Negler, mit Kupf. Taf. fol.
- 17) Rapport und Journal einer Minirübung auf Amak, Anno 1780, fol. mit Kupf. Taf.
- Haandskrifter af forskiellig Indhold i Kassen No. 2.
- 1) C. Wulffs Unterricht von den vornehmsten mathematischen Schriften, med Tillæg af Geuß, 8vo.
 - 2) F. von Nicolai Nachrichten von alten und neuen Kriegs-Büchern, med tilføiede Anmærninger og Tillæg af Geuß, 8vo.
 - 3) Chronologisch-mathematische Bibliographie, die Fortification betreffend, von J. M. Geuß, 4to.
 - 4) Versuch einer Artillerie-Bibliothek, von J. M. Geuß; giennemskude med tilføiede Anmærninger og Tillæg, 8vo.
 - 5) Zusätze und Verbesserungen der Artillerie-Bibliothek, 4to.
 - 6) Verzeichniß einiger historischen Schriften vom Festungs-Kriege, wie auch solcher die Plans und Beschreibungen von Festungen und Belagerungen enthalten, von J. M. Geuß, 4to.
 - 7) Chronologische Bibliographie der See-Wissenschaften, von J. M. Geuß, 8vo.

- 8) Om Italiens berömdte Mathematikere. — Mathematicke Skrifter udkomne i Aaret 1773, 4to.
- 9) Theoretisch-experimentale Abhandlung von der Beschaffenheit und dem Gebrauch der Geschütze, von J. M. Geuß, 4to.
- 10) Dissertation sur les Ponts-Levis, en usage dans les places de Guerre, av. pl. pl. fol.
- 11) Rapport angaaende Krudtproberingen med øvrige Observationer, som ere bleve foretagne af de til Fredriksværk anordnede Committerede, holden fra den 6te April til den 21de August 1762, fol. med Tabeller.
- 12) a) Rapport der von Sr. Excellence dem Herrn General von Suth zufolge des ergangenen Befehls, wegen den mit der Fregatte Tranquebar vorzunehmenden Experimenten, von Thranmoes 1779, fol.
- b) Abhandlung über die Versuche mit Kanons und Haubitzen auf die Fregatte Tranquebar.
- c) Krakensteins Abhandl. von den Vortheilen die man beym Giessen der Kanonen und Mörser anwenden kann um ihnen die größte Festigkeit und Dauerhaftigkeit zu geben.
- d) Vorschlag wie die zum Giessen der Feuermörser erforderlichen Operationen nach einander am bequemsten angestellt werden könnten.
- e) Erläuterung abseiten des Königl. Artillerie-Corps betreffend das den 31 Martii h. a. hieselbst aufgeschlagenen Pulver-Magazin, von Thranmoes.
- f) Experimenter giorte paa Amager Aar 1770, med Flaadens Kanoner, deels for at erfare de rækkede Distancer paa forskiellige Elevationer med alle Slags Calibrer, og deels for at bestemme den Krudt-Ladning, som til enhver Caliber herester kunde fastsettes.
- g) Ueber die Berechnung der Kraft des Pulvers auf die innere Fläche einer Kanone, bey Euler, erläuterte Artillerie S. 243; True principles of Gunnery S. 87. In einem Briefe an den Herrn Bryön, dem Uebersetzer in London.
- h) Ueber Eulers erläuterte Artillerie; deutsche Ausgabe S. 241.
- i) Dimensions des Canons de Marine de France.
- k) Memoire sur le bastingage des Vaisseaux, & en general sur les Moyens de se garantir d'une partie de l'effet des Armes de l'ennemi, par Mr. le Chevalier de Verdun.
- l) Experiences faites par Monk, de Verdun pour connaitre la Quantité verticale dont les boulets descendent au dessous du prolongement de l'ame à une distance donnée.
- m) Die Pulverladungen für eine jede verlangte Weite zu berechnen.
- 13) a) Von der Wirkung des Pulvers in den Schießgewehren, fol.
- b) Versuch wie die bey Vertheidigung einer Festung nothwendig erforderliche Bedürfnisse zu bestimmen wären, fol.
- c) Versuch die vortheilhafteste Gestalt zu bestimmen, welche man der Kammer eines Mörsers geben könne, damit die Wurfweite der Bomben die größte sey, deren die Ladung fähig ist ohne der Dauer dieses Geschützes in geringsten schädlich zu seyn, fol.
- d) Rapport von den Königl. Schwedischen Luft-Campement bey Ellingen, fol.
- e) Om Styrken og Længden af Kanonerne, fol.
- f) Om det store Skjots som bruges til Skibs, fol.

- 14) Nogle Fortifications-Tegninger.
- 15) a) Om Piedestaler til Peder den Stores Statue equestre. fol.
- b) Forsøg med at maale Fade af diverse Façon. fol.
- c) Svar paa Generalitetets Spørgsmaal: ob ein bloß synthetischer oder ein synthetisch-analytischer Vortrag am dienlichsten sey zum Anfange der Unterweisung in der Mathematik für junge Menschen, welche größtentheils nichts gelernt haben? fol.
- d) Søebarometrets Høide fra Kiøbenhavn til Cap de bonne Esperance, observeret fra den 15de April til den 5te Julii 1783. fol.
- e) Anmerkungen über Zielkes Unterricht für die Officiers die sich zu Feld-Ingenieurs bilden wollen.
- f) Protocoll von einem Versuche so den 14 November 1773 zum Lust-Schloß Baum mit einem Falconet gemacht ist. 4to.
- 16) a) Udtog af de ældste Documenter angaaende Vandværnet i Kiøbenhavn. fol.
- b) Efterretninger om St. Jørgens Søe. fol.
- c) Anmærkninger Langvad-Dam angaaende. fol.
- d) Notice af hvist angaaende den quæstionerede Leer-Søe findes passeret ved Brand- og Vand-Commissionens Departement.
- e) Forsøg foretagne med Sprøyterne ubi Junii og Julii Maaneder 1780. fol.
- f) Nogle Anmærkninger angaaende Brandanstalternes Forbedring i Kiøbenhavn. fol.
- g) Geusses Brevverling betreffende Brandværnet i Kiøbenhavn.
- h) Litteratur betreffende Brand- og Vandværnet. fol.
- 17) Bericht der Commissarien der Königl. Societät der Wissenschaften über die zur Verbesserung des Hygrometers eingelassenen Preischriften, von J. M. Geuß. fol.
- 18) Tale holden i Landhuusholdnings-Selskabet af J. M. Geuß, oversat paa Tydsk, 4to.
- 19) Litterarisk Brevverling med adskillige uden- og indenlandske Lærde. fol.

IX.

En Coder paa det Kongelige Bibliothek i Kiøbenhavn, indeholdende Corpus Juris, beskrevet af L. Baden, og forsynet med Anmærkninger af Wilhelm Cramer, Professor Juris elegantioris i Kiel *).

Haandskriftet er i Folio, paa Pergament, saa fint, som man i Skrifter efter det 1te Aarhundrede ikke er vant at træffe det; Pagina deelte i tvende Colommer; Bøgerne og Titlerne årlig indfattede med allehaande

*) Denne baade af Navn og Gavn elegante Jurist bekieftiger sig med alt hvad som angaaer Critikens Historie af Corpus Juris. Han har til dette Niemeed allerede samlet anseelige Materialier paa det Kongel. Bibliothek i Kiøbenhavn, som han med Liden agter at ordne og fremlægge Publikum. Som et Hovedinstrument for disse sine critique Undersøgelser anseer han nærværende Haandskrift, hvis udvortes og indvortes Pragt og årlige Skrift tiltrækker sig selv ujuridiske Dine. — Jeg ønskede at kunne gjøre mine Læsere efterhaanden bekjendte med vor Universitets Bibliotheks Haandskriftes Skatte, som ere alt for ubekjendte. Men da mit svækkede Syn ikke tillader mig selv dette Slags Arbeide, som kræver unge og

colourte Figurer og, meest hellige, Forestillinger. Een Haand hersker hele Barket igiennem, og den meget nysigtig, læselig, ja endog zierlig. Skillerummene imellem Ordene ere saa korte, at disse næsten løbe i hinanden; en Omstændighed, som dog snarere bør tilskrives Afskriverens Uvidenhed, der, af mangfoldige Prøver at slutte, ikke selv har vidst, hvad han skrev, end Tidens Velde, paa hvilken Haandskriftet er forfærdiget. Mærkeligt er det, at man ingen Spoer til Signatur finder hverken paa første eller sidste Side af Arkene. Saa reent udeladte træffer man dem ikke i ældre Skrifter. Ligesaa lidt finder man Custoder, som først med det 11te Aarhundrede begyndte at komme i Gang.

De til Corpus Juris henhørende Dele følge paa hinanden i denne Orden: a) Digesta, Institutiones, Codex repetitæ prælectionis, og Novellæ. Fra Slutningen af den anden Bog i Digesterne vides hist og her lectiones variantes i Margen, b) tilskrevne af en meget slet og silbigere Haand end Textens, saavel som Citationer af Paralleltæder. Men det eene med det andet ophører for størstedelen med Begyndelsen af den femte Bog. Fra den 28de indtil den 33te Bog synes Haandskriftet at have lidt ved Fugtighed, da Skriften her falder bleg, dog tydelig endda at læse.

Nærværende Codex adskiller sig fra de trykte Udgaver deri: 1) Tituli Institutionum have deres Overskrifter, men disse tage dog først Begyndelse i Midten c) af den tredie Bog, og ere, ligesom i Digesterne, malede med rødt Blæk. De ældste Haandskrifter havde maaskee d) ingen Overskrifter, dem Udgiverne og Commentatorerne formodentlig have ind-

ført. Det samme kunde 2) formodes om Bøgenes Adskillelse, e) som begynder her ogsaa først med Enden af den tredie Bog, ligeledes med rødt Blæk. 3) Codex repetitæ prælectionis adskiller de enkelte Reskripter blot ved Hjælp af store Begyndelsesbogstaver, men udelader aldeles Nummerne, Overskrifterne og Udstedelses Data. f) 4) I Digesterne angives vel Titulorum argumentum, men aldrig anføres Auctoriteter for de enkelte Love g).

Al indvortes Kiendetegn, paa hvilke nærværende Haandskrifts Alder beroer, fortælle de følgende Opmærksomhed. Skriften er den saa kaldte Minuta romana, blandet med Neogothisk eller Munkagtig Minusculskrift. Egenhederne ved denne Skrift ere: at Bogstavet i hverken betegnes med Punkt eller med Accentus acutus. Saaledes skreves det fra de ældste Tider af indtil Midten af det 16de Aarhundrede. Holdt det altid Stif, hvad Diplomatikerne lære, at fra Enden af det 10de Aarhundrede et andet i med Accentus acutus mærket, er kommet til, og at fra denne Tid af indtil Begyndelsen af det 14de Aarhundrede de tvende i (i og i) findes i Flæng i Haandskrifterne, saa maatte denne Codex, hvori intet hverken punkteret eller accentueret i er at see, være ældre end det 11te Aarhundrede. Men det er den ikke, som vi vil faae at høre. Videre, af Distinctionstegn forekommer ikkun et eeneste, og det er Punctum; dette iagttages bedre der, hvor en Meeening slutter, end ved dens Dele, hvor det ofte staaer paa gandske urette Sted. Diphthongen ae, contraheres næsten altid til e. Høist sielden støder man paa ae, saafom undertiden i sua. Stavelsen & contraheres almindelig til 7, dog

vede Mine; og min Son, af hvem jeg ventede den største Understøttelse heri, da han baade havde Lust til saadant Arbeide, og var svet i at omgaaes Haandskrifter i Wiens og Italiens Bibliotheker, er borte; saa tør jeg for min egen Person ikke love meget, men vil opmuntre bore unge Litera'orer til at kasse sig nye Fortienester paa denne for dem aabne Vej.

aldrig hvor den udgjør en Deel af et andet Ord. Man mæder dog ogsaa undertiden & heelt udfæret. Ubreviaturernes Mængde endelig gjør Haandskriftets Læsning besværlig, og vidner om en Ungdom ved samme, som de fleste af de anførte Criterier allerede lade formode, og som tvende i Slutningen af Haandskriftet forekommende Diplomer af Keyser Friderich den Anden stadfæste.

Vor Codex skriver sig fra det 13de Aarhundrede. Dens critiske Værd kan man vente sig afgjort af Hr. Professor Wilhelm Cramer, som længe har samlet Materialier til den critiske Historie af Corpus Juris, dem han med Tiden agter at bearbejde.

Anmærkninger af Prof. Juris Wilhelm Cramer.

a) Og det saaledes, at de 12 Bøger af Codex følge paa hinanden. Denne Ordneelse fortjener at bemærkes, og kunde, naar ikke andre Omstændigheder vare derimod, ansees som Bewiis paa en høi Alder. I alle Haandskrifter nemlig, som jeg har seet, og i alle Udgaver fra det 15de, som og i de fleste fra det 16de Aarhundrede, er, for at give Bindene lige Tykkelse, Ordningen følgende: Digesta, Codicis libri novem, Codicis libri III. posteriores, Novellæ & Institutiones.

b) Men heel igiennem feiler i dette Haandskrift glossa ordinaria Accursii, hvilket alligevel ikke ubetinget kan ansees for et Tegn paa Alderen. See Brenemanns Historia Pandectar. Libr. III. cap. 3.

c) Først i Midten, nemlig fra Titelen: legitima agnatorum successione. I øvrigt har Afskriveren selv overalt ladet Plads for Rubrikerne, og det er derfor blot Miniaturens Skyld, at man ikke finder dem i Forveien.

d) Denne Formodning falder efter det foregaaende bort. Rubricæ titularum ere desuden ogsaa

gamle, og komme formodentlig i Pandecterne, Institutionerne og Codex fra Justinian selv.

e) Om Bøgerne gjælder endnu meer det, som er sagt om Titlerne. De ere sikkert fra Justinian.

f) Det er ikke gandske rigtig. Ikke allene Rubricæ titularum ere i Codice bemærket, men ogsaa bestandig Forfatterne til Constitutionerne; f. Ex. Imp. Val. a. (i. e. Valentinianus Augustus); Idem. a. Imp. Just. a. o. s. v. Men desværre feile Personerne, til hvilke Constitutionerne ere rettede, som ogsaa deres Underskrifter.

g) Dette forhold sig saaledes: Ved hvert Caput eller Lex angives af hvem den er, saasom Paul. Pomp. Ulp. (d. e. Paulus, Pomponius, Ulpianus), men Angivelsen af disse Juristers Bøger, af hvilke Fragmenterne ere tagne, feiler.

Anmærkninger, hvorefter man nærmere kan bedømme et Haandskrifts Alder af den Natur, som nærværende Codex; af Prof. Cramer.

1) Det er mærkeligt, at Pandecterne i dette Haandskrift ikke, som sædvanlig, ere inddeelte i 3 Dele, nemlig Digestum Vetus, Infortiatum og Novum, da denne Inddeeling dog findes i alle Haandskrifter, naar man undtager de bekiendte tvende ældste, Msr. Florentinum og Msr. Alciati. Dette maatte ansees for Bewiis paa en meget høi Alderdom, dersom ikke, foruden de af Baden anførte Grunde, følgende vidnede for en yngre og maaffee meget ung Alder.

2) Her feile nemlig de fuldstændige Inscriptiones i Pandectis og i Codice, og i den sidste ogsaa Subscriptiones, og

3) Iftedet for de oprindelig græske Steder i Pandecterne og i Codex, som ere forhaanden eller i det mindste angives i ældre Haandskrifter, støder man ifflun paa den latinske Oversættelse, som formodentlig

ikke overstiger det 11te Aarhundrede; i hvilken tillige blot Novellerne haves.

4) Det er ogsaa mærkverdigt, at dette Haandskrift indbefatter alle Dele af Corpus Juris. Saa-danne Haandskrifter ere ustridig yderst sieldne, og jeg erindrer mig ikke nogenfinde at have seet eller læst om en lignende.

5) Til Beviis paa, at dette Haandskrift i det mindste maae strække sig hen over det 15de Aarhundrede, kan man ogsaa regne det, at de saa kaldte Auctentiker ikke ere indrykkede i Textens Ord af Coder, men deels findes oven over, deels neden under Columnen i den.

X.

Theologisk Embedsexamen i Januar og April
Dvartaler

Januar 1795.

Den 15de

Georg Rassenberg, født i Nysted i Solland 1766
Laudab.

Jacob Christian Bloch, f. i Kiøbenhavn 1772 Laudab.
oh specimen scriptum.

Jacob Schiærning, f. i Nykøbing paa Falsler 1773
Laudab.

Den 16de

Ole Bøch Moss, f. paa Moss i Christiania Stift 1769
Haud illaud.

Johan Halling, f. i Kongsbørg i Christiania Stift 1773
Haud illaud.

Præben Lihme, f. i Horne i Byen 1770 Non contemn.

Den 19de

Henrik Conrad Jørgensen, f. paa Jægerspris 1765
Non contemn.

Peter Johan Mønster, f. i Børgense i Byen 1773
Haud illaud.

Clemens Panli Gyberg, f. i Linaae i Aarhus-St. 1767
Non contemn.

Den 20de

Arnold Schytte Dreyer, f. i Hassel i Trondhiems
Stift 1772 Non contemn.

Severin Kabel, f. i Aarhus 1771 Laudab.

Peter Holm, f. i Alstrup i Aarhus Stift 1766
Haud illaud.

Den 23de

Hans Nicolai Rønne, f. i Fredericia 1768 Haud illaud.

Matthias Sigwardt, f. paa Grevskabet Jarlsberg i
Christiania Stift 1770

Laudab. & quidem egregie.

Niels Severin Rasmøng, f. i Ribe Stift 1770
Laudab. & quidem egregie.

Johan Nicolai Eileman, f. paa Als 1771 Laudab.

Den 26de

Niels Mørgen, f. i Randers 1770 Immaturus

Laurentz Steenberg Foss, f. i Hødested i Aarhus Stift
1769 Immaturus.

Herman Christopher Dircks, f. paa Borringsholm 1767
Immaturus.

Nasmus Lyng, f. i Hverdalen i Trondhiems St. 1768
Immaturus.

April 1795.

Den 21de

Holger Nørdam, f. paa Den St. Thomas i Vestindien
1770 Haud illaud.

Poul Matthias Schor, f. i Nørre-Nisum i Ribe
Stift 1771 Haud illaud.

Andreas Jacob Lund, f. i Kiøbenhavn 1771 Laudab.

Den 23de

Eschild Jespersen Schmidt, f. i Tønnes i Hertugdømmet
met Slesvig 1769 Haud illaud.

Stephan Møhl, f. i Colding 1768 Haud illaud.

Ole Albertsen, f. i Bergen 1772 Haud illaud.

Den 27de

Berhard Muncé, f. i Fridericia 1773 Haud illaud.

Christian Almstrup, f. i Snefere i Sieland 1773
Laudab.

Bertel Struer, f. i Fridericia 1764 Non contemn.

Wolfe Frederik Brammer, f. i Hillerød ved Frederiksborg 1771 Non contemn.

Den 28de

Johan Christian Wegener, født i Odensee 1770
Haud illaud.

Peter Friis, f. i Dangberg i Viborg Stift 1770
Haud illaud.

Den 30te

Erhard Blichfeldt, f. i Jugsfang i Aarhus Stift 1766
Haud illaud.

Korenz Stallknecht, f. i Nykirke i Ribe Stift 1773
Haud illaud.

Den 4de May.

Neder Meldal, f. i Øster-Torslew i Aarhus St. 1769
Immaturus.

Bjergen Kabe, f. i Vorum i Aarhus Stift 1768
Non contemn.

XI.

Premiers Uddelelse ved Universitetet.

Mandagen den 13de April indfandt sig Hans Høj-
fyrstelige Durchlauchtighed, Universitetets Patron,
paa Universitetets øverste Høresal, og uddeelte Priis-
medailler til de tvende Studerende, som Prisen for
de i Fior udsatte Materier var tilkiendt (See Universi-
tetsjournalen d. A. S. 39) efterat han havde holdet
en interessant Tale om den offentlige Møenings

Vigtighed, og opmuntret de Studerende til at gjøre
sig dygtige til deres høie Kald, som er at lede og
rette denne. Taler af afstrykt i Maanedskriftet Mi-
nerva for April Maaned.

XII.

Dødsfald.

Den 29de April døde Hr. Conferentsraad og Pro-
fessor ved Universitetet Morten Kåbner, 71 Aar
gammel.

Endskjønt Universitetet ved denne Mand's Død
egentlig ikke kan siges at have gjort noget Tab, da
han var at ansee som surnumerair i det philosophiske
Fakultet, hvor ingen Videnskab var ham anvist til
at docere eller examinere i; sag bør dog denne Man-
dens Uvirkosomhed ikke tilskrives nogen hans Ulyst
eller Uduelighed til at virke, men allene hans uhel-
dige Stilling ved Universitetet.

Det har fra ældgammel Tid været en fordærve-
lig Praxis ved Kiøbenhavns Universitet, at unge
Mennesker, som bestemtes til Universitetets Lærere,
det være sig i hvad Fakultet det vilde, indsattes først
i det philosophiske Fakultet, hvor der vare flere Løn-
ninger og altsaa flere Leiligheder til at komme an end
i de andre Fakulteter, og lode sig her nøie med Phi-
losophernes ringere Lønninger, indtil de ved Vacance
i de andre Fakulteter kunde ascendere til Theologer-
nes, Juristernes eller Medicinerens rigeligere Ind-
komster. Denne Ascensionsret forbeholdtes dem end-
og, om de imidlertid fra det philosophiske Fakultet
vare befordrede til Præsteskald, Rektorater, Lands-
dommerembeder o. s. v. Naar derfor siden en Plads
blev ledig i de høiere Fakulteter, som saadan en havde

Ascension til, maatte den først tilhydes ham, om han havde Lyst at gaae tilbage til Universitetet.

Denne Misbrug gav en herlig Leilighed for Universitetets Patroner til at faae deres Clienter og Hovmestere, og for Professorer som vare yndede af hine, til at faae deres Sønner og Svigersønner anbragte ved Universitetet. Men hvad Norden denne Uskik har forvoldet, især i det philosophiske Fakultet, viise vore Narbøger. Man kan ikke uden Latter og Forundring see, hvorledes Professorerne i det philosophiske Fakultet foreenede sig indbyrdes, ligesom hine romerske Proconsuler og Proprætorer om Provindserne, saaledes disse om de ledige Professioner. Saaledes var vor berømte Holberg efter hinanden Lærer i Metaphysik, latinisk Bektalenhed og Historie. Men især gik det ud over den arme Metaphysik, der løb som en Bold fra Haand i anden.

Paa denne Maade kom da ogsaa Hübner, som en ung Mand af Talenter, over for 40 Aar siden ind i det philosophiske Fakultet; ventelig ikke for at blive her, men for ved Leilighed at ascenderet det juridiske som Professor juris publici, naturæ & gentium, til hvilken Profession han i Særdelighed havde dannet sig. Smidlertid da ingen Tid i det juridiske, og først efter mange Aar i det philosophiske Fakultet blev Løn for ham ved Universitetet, reiste han udenlands tildeels paa academiske Stipendier, og gjorde sig berømt ved sit Essai sur l'histoire du droit naturel. London 1757, som især i Frankerig blev optaget med stort Bisald. Siden udgav han i Syvaarskrigen et politisk Skrift: de la faisie des battimens neutres, Haag 1759, og skal selv i denne Tid være bleven brugt i London til at reclamere de danske af Engellænderne opbragte Skibe.

Da han derefter kom hjem, maatte han endnu vente adskillige Aar, inden han kunde faae Løn af

Universitetet, og da denne endelig aabnede sig for ham i det philosophiske Fakultet, maatte han efter gammel Uskik tage imod hvad Profession Lønnen var forbunden med, enten den passede sig til hans Studium eller ikke. Havde Regieringen den Gang tænkt paa det, som siden er blevet anordnet, og havde befalet Hübner at examinere til latinisk juridisk Examen i de politiske Videnskaber, jeg tvivler aldeles ikke paa, han jo vilde have gavnnet de Studerende, ogsaa ved Forelæsninger. At han havde Lyst og Evne til at gavne Publikum, har han viist som Vicepræsident i Landhuusholdningssekselskabet; og selv Universitetet har han ikke været ugavnlig, saavidt hans Situation tillod ham. De ham tilfaldende academiske Forretninger, saasom Decanat, Rektorat, Ephorier, har han forvaltet med megen Omhu og Orden. Især har han gjort sig fortient af Publikum saavel som af Akademiet, ved hans store Omsorg for det Viliendalske Legat, hvorom han har efterladt en udførlig Beskrivelse og nedlagt i det danske Cancellie, som det turde blive mig tilladt at nytte, naar jeg i sin Tid gjør Publikum i disse Blade Rede for dette anseelige og mærkværdige Legat.

At han med den store Færdighed han besad i de fornemste europæiske Sprog til baade at kunne skrive og tale dem, ogsaa har forbundet en for en academisk Lærer tilfærlig Færdighed i det latiniske Sprog, som ellers de Herrer, der i vore Tider lægge sig efter Statsvidenskaber, troe at kunne være fritagne for, viise begge hans latiniske offentlige forsvarede Striids Skrifter: de redivibus publicis, og introductio ad jus publicum Helvetiorum; ligesom saavel hans danske Taler, holdne i Landhuusholdningssekselskabet, som de latiniske han har holdet ved Universitetet, vidne om hans ikke almindelige Talergaver. — Hans øvrige Levnetsomstændigheder findes hos Worm.

XIII.

Vigtige danske Skrifter.

Jesu Christi Evangelium, som eeneste rette Lærebog og Religions Regel for Christne. Kjøbenhavn 1793.

(Slutningen).

Hvad hidindtil er sagt til at forsvare den evangelistiske Læremaades Fortrinlighed, bestyrkes ydermere ved de første christne Læreres Ndsærd, der betiente sig af samme til deres Underviisning. Hvad vi have seet og hørt, siger Johannes, forkynde vi, paa det I skulde have Samfund med os. Fra disse ældste Lærere have vi tvende Slags Skrifter, Evangelierne og Brevene, der stode i samme Forhold til hinanden den Gang, som de authoriserede Lærebøger og de nyttige, men ei nødvendige Ophbyggelseskrifters Sværm hos os. Som Religions Regel kunde den Tid de apostoliske Breve endog af den Aarsag ikke ansees, fordi de ei vare almindelig bekiendte, som Evangelierne, men blot stiledede til visse Meenigheder og enkelte Personer.

Den simple evangelistiske Læremaade skyldes Christi Religions stærke Udbredelse i dens første Alder. Men aldrig saasnart begyndte man med at samle alle de hellige Skrifter til Brug for de Christne, og at betragte dem alle for lige guddommelige, sørend Evangeliet mistede sin besynderlige Værdie. Thi hvad skulde Mængden gjøre med alle de hellige Skrifter? Man maatte altsaa ved Udtoge sørge for at gjøre den bekiendt med deres Indhold. Men disse Udtoge bleve, formedelst den uomstrænkede Anseelse, som man een gang havde tilstaaet hele Biblen, Anledningen til de taabeligste Stridigheder og fordærveligste Bildfarelser, som Kirkelærernes Magt og Egennytte, saavelsom de hedenske Philosophers bekiendte store Indflydelse paa Religionen fortrefselig for stod at understøtte. Thi hvor

er den Afvigelse og Bildfarelse, som ikke det eene eller andet Partie skulde finde Medhold for i det store hellige Bøgers Corpus? Ved denne Hierarchiets List bleve ogsaa Menneskebud, Naafund og Skrifter for-gudede. Langt om længe kom Luther, som med de første christne Læreres Ingenuitet indsatte Skriften i dens tilbørlige, men tabte Agtelse, ved at gjøre Biblens Læsning i det mindste — tilgængelig for alle. Men hvi valgte han dog heller at presse Religionens Hovedlærdomme i et Udtog af den hellige Skrift, end at anvise Folket en vis Deel af samme, helst dog Evangelium, til Grundlære? Derfor drives ogsaa siden Luthers Tid Religions Underviisningen efter hans Lærebog eller Forklaringer og Forklaringens Forklaringer derover. Noget sundere Religions Begreber end i de mørke Davedage, have vi altid erhvervet derved. Men med Lærebøgernes idelige Forandringer og Omstiftninger er dog intet Skridt gjort fremad til Religions Kundskabens Forbedring. Hvor vil man vente, at nogen i dette Stykke skal gjøre det bedre end Luther? "Ham manglede hverken Redelighed, Kundskab, Erfarenhed eller Iver; ja hans magtige og aarvaagne Giender drev ham til den største Naagtighed i at indrette sin Lærebog overeenstemmende med Guds Ord; hos hvilken anden ere siden den Tid samlede saa mange Omstændigheder og Bevæggrunde til Fuldkommenhed?" Man sig ikke til Forsvar for de kiære Lærebøger, at de, formedelst Evangeliets Tilgængelighed for alle, gierne kan bestaae og for sig være gode nok. Thi naar den store Hob har lært de foreskrevne Lærebøger, og gjort Næede derfor ved Confirmationen, tiltroer den sig tilstrækkelig Religions Kundskab nok, og skjøtter ei om meer.

Den evangelistiske Læremaade vilde bringe Fasthed ind i den christelige Underviisning, som hverken ved Tid eller Sted kunde røffes; og skulde nogenfinde de

Christelige dissentierende Partiers Forsigelse være givrig, saa maatte det skee paa denne Maade. Thi hvad er det, som har forarsaget de Christnes Spliid, Had, Forsølgelse og Forærgelse, uden Menneskenes selvvalgte Læremaade og egenraadige Uvviisning til Gudsdyrkelsen? Derved vilde da ogsaa de mange splidgørende og forærgende Lærdomme, urimelige Skikke og Paalæg falde bort, som langt fra ere, men dog ansees for væsentlige ved Religionen. "Burde man være bange for at nævne slikt Menneskeværk (som det, der finder Sted ved Dræacten og den hellige Nadvere) med sit rette Navn, som saa aabenbar bestiaamer Jesu ypperlige Religion, og affrækker fornuftige Folk fra den"? Forskiellige Forklaringer og Næringener kunde vel ved den evangeliske Læremaade heller ikke gandske forebygges; men naar skadelig Ueenighed blev Følgen af samme, da burde den standses ved verdslig Arm. Grundloven for de Lemmer, som traadde ind i de Christnes Selskab, skulde, fra denne Mans Sværsettelse af, være Forpligtelse til at antage Evangelium, som Religionens eeneste Regel.

Fors. venter sig endogsaa utroelige Ting af sit nye Forslag, den hele øvrige Menneskeslægts villige Omvendelse til Christi Religion. Baade gammel og nye Erfaring opliver hans Haab. "Religionen fremmedes bedst, da Apostlene ligesom fortalte Evangelium; og de hernyutiske Brødre berette, at saalange de ved den nu brugelige Læremaade søgte at gjøre sig Tilhængere, ved at beviiise Guds Tilværelse, hans Egenkaber, vore Pligter, som flyde deraf o. s. v. arbejdede de aldeles forgieves; men da de begyndte at fortælle om Kristus og hans Tildragelser, strax fandt deres Underviisning Deeltagelse og gjorde Virkning. En fornuftig Mand af den i disse Nation klagede over de Christnes vanskelige Læremaade, og derved forhindrede Udgang til deres Selskab",

Den nye Lærebog skulde allene indeholde de tvende omtalte Evangelister (thi Marcus er blot Udtag af Mathæus, og Lucas har samlet sin Historie af Traditioner), dog med Supplement af visse Stykker paa bequemme Stoder indfødte af de andre Evangelister, samt Noter af korte Forklaringer og Oplysninger, valgte, hvor det gjordes behov, af Apostlene og de andre hellige Skribentere.

Men Ungdommen maatte forberedes til den evangeliske Underviisning, og det skeete: 1) ved at bringe den mundtilig Begreb om Gud, som er i tidlig Alder og let fattelig for Børn, naar de uden Ansfrængelse ved Naturens Betragtning ledes derpaa. 2) Ved at anføre den til at læse med Forstand, som hidindtil gandske har været forsømt; i den almindelige Børneopdragelse. Den store Hob kan ikke læse. Men Guds Ord maatte ikke bruges til Læreflud; da slikt overgaaer Barnets Fattelvne. Udenads Læsning burde aldrig finde Sted uden ved Sproglæren; "thi den Agtsomhed, som skal bruges for at fæste Begrebene i Forstanden, tabes, i det den anvendes til at fæste Ordene i Hukommelsen". 3) Ved at gjøre den noget bekendt med det gamle Testaments Historie.

I den evangeliske Underviisning kommer det meget an paa Læreren Gave til ved syndige Anmærkingener og passende Betragtninger at oplive og opvarme Lærlingens Forstand og Hjerte.

Endnu et Par Ord om Ungdommens Prøvelse saavel i Almindelighed, som ogsaa ved Confirmationen, der ikke burde bestaae i Overhørelse; thi al Udenadslæsning er unyttig, uoplysende og derfor forkastelig. Nei! Lærlingen skulde prøves, om han kunde læse det forelagte ret, om han kunde forklare, hvad som behøvede Forklaring, og om han havde mærket sig en eller anden vigtig Lærdom, som kunde udtrækkes af det forelåste Stykke.

Hermed sluttes Skriftet og dets Indhold, som jeg har bestræbt mig for at udbrage og fremsætte med den Omhyggelighed og Udforlighed, som baade Sagens Vigtighed krævede, og egen Medfølelse om det meget Gode og Iværksættelige i Forfatterens Plan tilraadede. Den Aabenhjertighed og Friemodighed, hvormed Forfatteren naevngiver og taler imod herskende Fordomme i Religionens Underviisning og Udvælselse, vilde have blevet taget enhver anden Forfatter end denne ilde op, og af Rettroenhedens bevilte eller kiedede Talsmænd udlagt til Branglere hos en Ordensbroder. Men til Lykke er han Løge — og som saadan ligesaa stor en Hader af alt det positive Kram, hvormed den legemlige og aandelige Verden er opfyldt, som sikker for Præstefølgelse, isald han ikke skulde have beregnet de Følger, som af hans ofte raske Raisonnements og kiedke Sætninger uskyldigvis kunde udledes. Et vist Slags Folk, som selv af det Uskyldigste tage Forargelse, og ved alle Leiligheder fra Zions Taarn gjøre blind Allarm, har Forfatteren ogsaa sørget for, i det han ved den andægtige Tone, som virkelig synes naturlig, ikke paatagen, og som ikkeielden nærmode sig til Præktionen, hele Skriftet igiennem holdt dem skadesløs. Saameget nu end den gode Sag maatte vinde ved en saadan Talsmand, som hverken Egennytte eller Stands Forpligtelser kunde holde tilbage fra at tale høit mod Religions Daarligheder og Misbrug; saameget turde dog Theologen af Profession finde at indvende mod en og anden Paastand og Slutning i Forfatterens ellers vel udtænkte og læseværdige Forslag. Saa synes iblant andet det, som siges om den historiske Sammenhæng, hvilken han finder hos Evangelisternes og saa stærkt anpriser paa den systematiske Lærdommernes Sammenhængs Beskæftning, overdrøvet, naar man seer hen til disse Forfatteres paa visse Ste-

der uordentlige Fortællingsmaade, og de mange uden ringeste Sammenhæng eller Anledning, chaotisk henkastede Taler og Indfald af Christus. Vist nok er Sammenhæng i Tildragelserne et af de Midler, hvorved Historieforfatteren skal opvække Troeværdighed og uafbrudt Interesse for sig. Men hvi lade os da Evangelisternes saa aldeles uden Underretning om deres Helts Hændelser fra Fødselen af, indtil han stod frem som Folkelærer? Hvilket Spring! Er hans Slægtregister hos Mathæus maaskee vigtigere, end dette manglende Mellemrum i Christi Liv og Levnet? — Forf. roeser Lignelserne, som de, der bieder saastort til Opmærksomheden, Indtrykket og Forstaaeligheden af hvad der skal læres, og hans Grunde, saavel som de af Evangelisternes anførte Exempler, ere meget indlysende og talende. Men kan man vel nægte, at Christus ofte lærer lignelsesvis, for ikke at blive forstaaet? Af denne Beskæftighed ere alle de Lignelser om Sædemanden (Math. Cap. 13.), som fremsættes for Folket. Og, da Disciplene spørge ham: hvi han talte til det store Folk i Lignelser? svarer han: fordi det er eder givet at forstaae Himmeriges Riges Hemmeligheder, men dem er det ikke givet. Derfor, da Folket er affædiget, gaar Disciplene til ham og udhæde sig blant andre, den Lignelse om Klinten paa Ngeren forklaret, hvilken Christus da ogsaa for dem opløser, men ikke for Folket. Naar Phariseerne hos Christus besvare sig over, at hans Disciple ei vaskede Hænderne, førend de sadde til Bords, da retfærdig gjør han dem i en Lignelse (Cap. 15.), som hverken Folket eller Disciplene fattede, men som Peter siden atter maatte søge sig forklaret.

Vel sandt, at Evangelisternes Foredrag besidder en fortrinlig Lethed og Tydelighed; men skal alt uden Undtagelse, hvad de indeholde, være almindelig Regel for alle, som Forf. vil, saa er man istand til at

fremføre et ikke ubetydeligt Antal af Stæder, hvis Nødværlighed hverken rigtigere Oversættelser formaae at udslætte, eller Paralelstrædernes Klarhed at bøde paa. Hvor uforstaaeligt er ikke det, Christus siger om Skilsmisse mellem Egtefolk? Disciplene meente, at efter den Strængthed, hvormed han betragtede Tingen, var det bedre ikke at gifte sig. Hvorpaa Christus svarer: der ere Gildinger, som ere fødte saaledes af Moders Liv, og der ere Gildinger, som ere gildede af Menneskene, og der ere Gildinger, som have gildet sig selv for Himmeriges Riges Skyld. Hvo der kan begribe, han begribe det! maae man nok udraabe med Christus (Cap. 19, 12.). Hvor megen skadelig og skammelig Misforstaaelse dette Sted har foranlediget, beviiser noksom den menneskelige Daarhabs Historie, Kirkehistorien. Hvor megen Overtroe have ikke de overspændte Dyds Fordringer forarsaget, som Christus gjør til dem, der vilde være hans Disciple, naar han iblant andet kræver af dem, at de skal sælge deres Gods, og stænke samme til de Fattige? Ikke at tale om Tveetydigheden af saadanne Talemaader og Udtryk, som Guds Rige, blive salig, arve det evige Liv; de kaldede og Udvalgte, at give sit Liv til en Igenløsnings Betænkning for mange, Tilkommelse, Verdens Ende, og tusinde andre lignende Særheder, som Evangelisternes ere fulde af. Er dette det lette og tydelige Sprog, som ikke allene skal kunne forlige de christne Partier, men endog samle alle Jordens Folkeslægter til Christum: da troer jeg snarere, at dette vilde være den rene Bei til at formere Partierne i Christenheden, og til endnu meer at skræmme de Uchristne tilbage fra Samsundet med os. Thi hvad andet har dog vel for en stor Deel været Skyld i de evige Mytterier og Sektererier, som har adspilret Kirken, end just det, at man har vildet udlegge locale Forskrifter til almindelige Levnets Regler, og

taget Udtrykke og Forestillinger, som havde deres Grund i et enkelt Folks særegne Skikke, Sæder og Tænkemaade, for et til alle Tider og under alle Himmels egne giældende universalt Sprog. Nu holder man sig eengang for alle til autoriserede Lærebøger og symboliske Bøger. Skaf det ene med det andet af, og de samme Rivlerier, som i Martusinde har foruroeliger og skændet Christenheden, vilde da finde Sted paa nye. Naar Forf. derfor udelukker Epistlerne af Underviisningen, som de der ere locale og ikkun stiledede til visse Meenigheder og Personer, saa gielder det samme hartad om Evangelierne. Hvem angaaer den klippesaste Troe, som Christus fordrer af sine Disciple, uden netop disse? Hvem Disciplenes Udsendelse, uden disse? Hvem den Fuldmagt, han indrømmer Petrus, uden denne, og foruden ham, ingen anden? Det allermeeste, Christus desuden talte, var med Disciplene; saare lidet indlod han sig med Folket, og naar han indlod sig, var det for det meste ved Mirakler, han tildrog sig dets Beundring. Eller man nødes til at sige, at det Dvrigt Meget i Christi Underviisning ikke er os berettet af Evangelisternes. Thi virkelig forekomme mig Evangelisternes Optegnelser om en saadan Lærer, som efter Johannes' Udsagn havde talt og handlet saa meget, at dersom alle hans Ord og Handlinger skulde været berettede, kunde Verden ikke fattet dem, snarere at fortiene Navn af Epitomer, end af en virkelig Historie. Det maae nu være, som det være vil, saa indtage Anekdoter om Christi Mirakler meer end den halve Deel af Evangelisternes Skrifter. Men selv disses Beviisstyrke er, efter fornuftige Theologers eenstemmige Dom, ikkun local, da de i Fortællingen tabe den overbeviisende Kraft og Virkning, som de blot i Sierningen og Diebliffet gjorde paa de bedøvede Sandser. Jeg vil ikke derfor sige, at man gandske skulde forviise dem af Ne-

ligions Underviisningen. De beholde dog altid en poetisk Værdie, og ere formedelst deres Alderdom ærværdige, ligesom formedelst deres Anledning interesseante. Det var altsaa ingen Grund til at udelukke Epistlerne, fordi de ei ere almindelige; det ere, som sagt, mange af Christi Læresætninger heller ikke; det ene, saavelsom det andet i de hele Skribentere er localt, meer eller mindre, og ved given Leilighed forebragt. Desaaarsag gjør ogsaa de mangfoldige Dyders og Lasters enten Forbigaaelse, eller alt for løselige Berørelse af Evangelisterne, det i en christelig Lærebogs Udarbeidelse uomgiængelig nødvendigt, at have Hensyn til det hele N. Test. Samling af Skrifter. Saaledes læres Lydighed mod Dyrigheden, som Evangelisterne knap angive, fuldstændigt af Brevene; her udvikles nærmere Begrebet af Troen; her viises først i levende Exempler Forsængeligheds Skadelighed, Orkesløsheds Last; den levende og døde Troes Forskiel, som herlig fremsettes i Jacobs Epistel, Bellysters Straf, Riigdoms Misbrug, Bønnens Kraft, m. m.

Forf. gjør ogsaa aabenbar de bibelske Udtoge, og de af de bibelske Skrifters Samling sammensatte Lærebøger Uret, naar han beskylde dem for eene og alene at have forvoldet alle de taabelige Stridigheder og fordærlige Bildfarelser, som Religions Historien opviiser. De nærmeste Marsager bør dog vel søges i de Forandringer, som det N. Test. Eregerik fra Tid til anden er undergaaet, og evig vil undergaae.

(Denne Rec. er af Prof. T. Baden i Kiel.)

Korte Tanker til nærmere Ekstertanke over den geistlige Stand, af Dr. C. Bastholm, Hans Kongelige Majestæts Confessionarius. Kiøbenhavn 1794.

I Tider som vore, da en almindelig udbredt Undersøgelsesaand har strakt sig til alle tænkelige Gienstande,

og kalder for sin Domstoel Indretninger og Meeninger, der hidindtil ved deres Ælde eller Almindelighed syntes at være satte over al Prøve, og ved en Nimbus af Ærværdighed ligesom at skrække Forskeren fra sig; i saadanne Tider, siger jeg, hvor en almindelig Undersøgelsesaand, næret af Tidernes tilfældige Tildragelser, truer med Hovedrevolution saavel i det Borgerlige som Videnskabelige, er det sand Fortieneste, naar Mænd af kold Overlæg og moden Erfaring, gaae Forskerne til Haande, der ofte i Undersøgelsens Heede ikkun see Tingene fra een Side, og hielpe dem at opdage flere Synspunkter, for ikke at forkaste det Gode med det Slette, og for at gjøre Revolutionen saa liden voldsom som mueligt.

Den geistlige Stand laae Hr. Confessionarius Bastholm nærmest; og da denne Stand i mere end 250 Aar næsten ingen Forandring har været underkastet, hverken i Henseende til Lærdom og Læreform, eller i Henseende til sine borgerlige Forhold, imedens Tønkemaaden saavel i det Videnskabelige, som Sædelige og Politiske uendeligen har forandret sig; saa var det ikke at undre, om denne Stand, saasnart som Reformere-tonen var angiven, blev een af Reformatorernes Hovedgjenstande, men heller ikke at undre, om ved den overflødige Leilighed, som her gaves til at øve sin Bittighed og Skarpsindighed i Forslage og Forbedringer, mangen En vilde forgalopere sig, naar man ikke holdt ham i Toilen.

I Fortalen forklarer Hr. Forf. hvad han forstaaer ved den geistlige Stand. Han troer, at det Ord geistlig ikke ganske kan undværes, endskjønt det er fremmet og ikke svarer til det Ord aandelig i nytestamentlig Ferstand. Navnet Præst ivrer han imod, som det der intet Medhold finder i Skriften, og kan give Anledning til vrangte Begreb. Han roeser derfor, at de Tydske begynde at affkaste det og i dets

Sted indføre Prediger, og vilde, at det ganske skulle udelades af vore Geistliges Bestallinger, som i dets Sted burde kaldes Religionslærere, eller da dette Navn ikke udtommer det fulde Begreb, han giver sig om Geistlige, rettere Folkelærere, hvilket sidste han derfor i denne Afhandling betiener sig af, naar han taler om Geistlige eller Præster.

I. Hvad Kundskab udfordres hos en Folkelærer? Forf. vil have gjort Forskiel imellem Folkelærerne i Kiøbstæderne og Folkelærerne paa Landet, i Henseende til de Kundskaber, som bør kræves af disse eller hine. Deres Stilling i Staten, siger han, er forskiellig, deres Virkekreds forskiellig, deres Kundskaber bør følgeslig og være forskiellige. "En Folkelærer i Kiøbstæderne staaer, eller kan i det mindste komme til at staae i Forbindelse med andre Slags Folk, end en Folkelærer paa Landet. Han maae være en Mand, der kan gaae vore Tiders Lettsindighed i Møde, besvare vanskelige Spørgsmaal i Religionsfager, opløse Tvivl, igiendrive Indvendinger, hvilket alt her lettere kan møde end blant Landalmuen" — "Lad ham faae Dogmatiken og Moralen i dens ganske Fylde, det gamle og nye Testamente i Grundsprogene med alle exegetiske Kundskaber, Kirkehistorien med alle dens Kiættier og Affskyeligheder, politiske og religiøse Affskyeligheder". For ham bør den theologiske Examen blive hvad den er, og den er allene til at danne Theologen.

En Folkelærer derimod paa Landet bør ikke blot være Religionslærer, han bør ikke blot anvise sin Meenighed Veien til dens evige Raad; han bør tillige kunde give den Anviisning i dens timelige Raad, bør tillige kunne være dens Raadgiver og Veileder i dens jordiske Arbejder. "Han maae have nogen Indsigt i Physiken, saa at han veed at ublede Naturens mangfoldig forskiellige Virkninger af deres sande Aarsager,

hvoreed, foruden andre vigtige Følger, Overtroen vil faae en Ende: i Chymien, hvis Kundskab haver saa stor en Indflydelse i Jordarternes rette Behandling, i Farveriet, Brygning, Bagning, Kiærning, og den hele Landhuusholdning: i Naturhistorien, for saavidt den haver sin Indflydelse paa Ager-, Skove- og Havedyrkning, giver Kundskab om nyttige Insekter og deres Anvendelse, og Stadelige Insekters Udryddelse o. s. v.: i Veterinær-Videnskaben, for at vide at behandle Huusdyrene i deres sunde og syge Dage; i Mathematiken, for saavidt den er nødvendig for Opmaalinger, Vandafledninger, nyttige Redskabers fordeelsagtigste Indretning i deres Haandteringer o. s. v.; kort, han maae ved en offentlig Prøve have beviist, at han haver en tydelig og grundig Kundskab i alt det, som henhører til en Land-Deconomie". Derimod bør han frietages fra det gamle og nye Testaments Exegetik, for Kirkehistorie, og for at svare til Examen paa Latin.

Jeg forelægger ikkun Skelettet af den veltalende Forfatters Tanker. Kiød, Seener og Muskler maae man søge hos ham selv. — At en Præst som Folkelærer kan have mere Nytte baade for sig og sin Meenighed af Indsigt i Naturlære, Chymie, Veterinærvidenskab o. a. m., end af det hebraiske Sprog eller Kirkehistorien, derpaa er vel ingen Tvivl. Men jeg seer dog ikke, paa hvad Grund man bør kræve hine Kundskaber mere af Præsten, end af enhver anden Kongelig Betient, som ansættes paa Landet, og som i det bürgerlige Liv har mere med Bonden at gjøre end Præsten, saasom Amtmænd, Amtsforvaltere, Herredsfogeder o. s. v., hvis Raad og Veiledning desuden som Dyrighedspersoners har mere Vægt hos Bonden, end Præstens, der dog altid vil blive anseet som en boglærd Mand, og naar han taber denne Anseelse, vil blive foragtet af Bonden, især dersom

Han skulde faae i Ginde at fortælle sin Meenighed fra Præstestolen, hvorledes de skulde brygge, bage, kærne, hvorledes behandle deres syge Heste o. s. v., hvortil Han let kunde forledes, naar han med sin fattige theologiske Kundskab ikke vidste at eregistere en bibelsk Text eller behandle en moralsk Materie. Dog dette er vist heller ikke Forfatterens Meening, men ifkun at Bonden skal søge Naad i Præstens Huus, eller denne ved sine Huusbesøgelse meddele sin oekonomiske Kundskab.

Forresten befrygter jeg, at den hele Grund, hvor paa Hr. Forf. har bygget Forskiellen imellem Folkelærere i Kiøbstæderne og paa Landet, vil findes vaklenode og usikker. Han antager, at de fleste Prietere og Religionspottere findes i Kiøbstæderne, og at derfor Kiøbstedslærerne bør have grundigere theologisk Kundskab, for at kunne gaae deres Tvivl og Indvendinger i Møde, da derimod Landmanden lader sig nøie med det simple Christnesystem, saa reent og simpelt som det kom fra Christus og hans Apostle, og trænge ikke til en Lærer som er lærd.

Efter den Kundskab jeg har om vore smaae Kiøbstæder — de fleste ere dog smaae, men selv i disse, vore Sognekaldene ofte ligesaa gode som i de store — skal en Religionslærer ikke faae stort Bryderie med at besvare Tvivl mod Religionen hos de fattige Haandværksfolk, smaae Kræmmere, og halve Landmand, og halve Borgere, som vore Kiøbstæder for størstedelen bestaae af. Tvivl og Indvendinger mod Religionen forudsatte Oplysning, det er, Læsning i andre Skrifter end saadanne som Almuen faaer i Hænder, og tilkomne til dens Søndagsandagt, saasom Psalmebøger, Bøstiller og Præken. Denne Oplysning kan man mest vente sig hos Proprietærer og andre Selvetere, Kommere og Kongelige Amtsberiente, som opholde sig paa Landet, og hvoraf mange ofte finde Fornøielse i at sette deres Præst paa Prøve. Jeg tvivler paa,

han vilde undgaae deres Spot, naar han ikke vidste at møde deres af Voltaire eller Warth opsnappede Indvendinger ved sund theologisk og philosophisk Kundskab, om han end var nok saa vel bevandret i Abildgaard's Heste- og Qvægslæge, eller Lærens oekonomiske Skrifter: Bøger de troede selv at kunne læse og forståe saa gode som Præsten, og som det ikke var hans Mission at bekendtgjøre dem. Ogsaa Landalmuen eller Bonden, i det mindste den velhavende, som finder Fornøielse i at læse sin Bibel om Søndagen, vil vist troe sig mere berettiget til at søge Opløsning af en exegetisk Tvivl, som kan opstode ham under denne Læsning, hos sin Præst, end Underretning om, hvorledes han skal kærne eller rægte sit Qvæg.

Jeg er langt fra at fordømme disse Kundskaber hos en Præst, de ere ham i hans egen Huusholdning meget gavnlige; jeg vilde ifkun, at man for deres Skyld ikke skulde eftergive ham alt for meget af de Kundskaber, der egentlig udgjøre den duelige Folkelærers, og hvis Kreds Forf. synes at have alt for knapt indsluttet. Naar de første Grunde i Sprog og Videnskaber ere tilgavns lagte i Skolerne, og Candidaten ved Universitetet tager sig et heelt Aar til sine philologiske Studier, og ligesaa lang Tid til de saa kaldte philosophiske; saa meener jeg han kunde i de to paafølgende Aar gjøre sig færdig til den theologiske Examen efter det Maal som for samme er sat, uden at man just behøvede at afknappe ret meget: jeg antager, at han kan anvende al denne Tid til Studier, og ikke behøver at bruge for meget deraf til Conditioner. Det synes vel, at man lærer meget i sin Ungdom in spem futura oblivionis; men det skulde dog være aldeles unyttige Ting vi lærte, naar vi dog ikke derved skulde have forøget vore Kundskabers Masse, naar vi dog ikke derved skulde have samlet os nogle nyttige Resultater, som kunde komme os

tilvæ, uden at vi altid ere os bevidste, hvorfra vi have faaet dem. Det kan siges om vore Kundskabers Forraad, som om vor Formues:

Exilis domus est, ubi non & multa superfluit
Et fallunt dominum.

II. Er den geistlige Stand nyttig? Var det nyttigere om den blev affkaffet? Forf. betragter den geistlige Stand som den endnu er, og ikke efter det Ideal som han troer den kunde bringes til; og viiser udsørligen og med uomstødelige Grunde dens Nytte og Vigtighed for Staten. Skulde jeg savne noget, saa var det, at han betragter den Geistlige eller Prædikanten blot eller dog for det mæste som Lærer, og for lidet som Sielesyrger, eller — ifald dette Ord forænger — forlidet som Oplysningsmand over Almuens Sæder, som den der ikke allene ved Trøst, Raad og Opmuntring skal gjøre dem til roelige og lydige Borgere, fredsommelige Medborgere, kierlige Huusbonder og Madmødre, gode Fædre og Mødre, men ogsaa ved eget Exempel foregaae sin Meenighed i alle borgerlige og huuslige Dyder, i Earvelighed, Gaaestfriehed, Fredsommelighed, Egtkierlighed, Børnetugt o. fl. I denne Betragtning, og i den allene fortiener den geistlige Stand at kaldes Jordens Salt; og naar den ikke længer skal svare til dette Navn, naar dens Sæder skal blive ligesaa infatuerede som de andre Stænders; da maaskee det kunde blive Tid at spørge: er den geistlige Stand nyttig? Thi som blotte Lærere vil den snart blive mindre nødvendigt, naar Almuens Velstand giver den Leilighed til større Oplysning, og den selv kan læse sig til, hvad dens Lærer skal sigeden. Men Sædeligheden gaaer ikke i lige Skridt med Oplysningen, og behøver mere Exemplet end Læren.

III. Ere Folkelærernes Indkomster for store? Bør de formindskes? Kunne de paa en beqvem

mere Maade høves? Disse vigtige Materier ere i den Struenseiske Skrivefrieheds Periode saa debatterede i Anledning af Philopatras's Anmærkninger, at derom intet Nyt mere kan siges. Jeg vil ikkun henviise til hvad den ypperlige Philodanus derom har skrevet i det andet Hæfte af hans Undersøgelse over Philopatras's Anmærkninger. Men da disse Skrifter efter mere end 20 Aars Forløb ventelig ikke mere læses, saa skader det ei, at disse Materier opprives igien for vore Tidens Philopatras's. — I Henseende til det sidste Spørgsmaal: om den beqvemeste Maade for Geistligheden at høve dens Indkomster paa, tør Forf. "som en Mand der aldrig har havt med Landvæsenet at gjøre" intet afgjøre med Bished. Imidlertid troer jeg dog, han skalde have faaet mere Lys i en og anden Punkt, hvortil dette Spørgsmaal fører, dersom han havde kiendt og raadført sig med nogle af de i den omtalte Periode udkomne bedste Skrifter.

IV. Skulle Folkelærere have Rang, Titler, Udmærkelsestegn? Det er ikke Folkelærere betragtede som en Stand, ikke alle Folkelærere, Forf. vil have tillagt Rang, men ikkun deels de Mænd i Lærestanden, hvis Post fodrer at de have Opsigt over andre, enten i eller udenfor deres Stand, deels de som paa Embedsvegne staae i Forbindelse med andre Embedsmænd, som have Rang og Titler. Dertil regner han Biskopper og Provster; iligemaade Religionslærere i Kiststæderne, der ligesaavel bør have en Rang som de i Hovedstaden, "da der til at være Religionslærer i Hovedstaden (siger han) udfodres aldeles ikke flere Dueligheder, høiere Gaver, eller større Fortienester end til at være Religionslærer i enhver anden Kiststed".

Doktorgraden i Theologien vil Forf. ikke skal være bunden til visse Embeder, men kunne begieres

af enhver Geistlig, som kan aflægge Prøver paa de fornødne Ducligheder. Doktorer i Philosophien vil han, skulde have Rang, ligesaavel som Doktorer i de andre Fakulteter. — Men have vi ogsaa Doktorer i Philosophien? Fra Arildstid have vi havt Magistre i Philosophien, og denne Titel holdt vore Forsfædre saaledes i Agt, at de aldrig aflagde den, hvad anden Titel de ogsaa fik. Ja jeg finder endog i de ældre Læder besluttet i Consistorium, at de Professorer som vare Magistre, skulde have Rang for deres Colleger, som ikke vare det, omendskjønt disse vare ældre ved Universitetet. I den nyeste Fundats for Kiøbenhavns Universitet kaldes de endnu Magistri Artium, men med det Tillæg — ventelig for at ligne nogle tydske Universiteter — & *Doctores Philosophiæ*. Dette sidste Prædikat grebe nogle unge Candidater med Begierlighed, da det syntes at give dem en høiere Værdighed, endskjønt Magister og Doktor er et og det samme, nemlig en Lærer; og Cancelliet var søielig nok til at antage dem for det allene som de udgave sig for. At forresten Magistre ikke ligesaavel have faaet Rang, som Doktorer Theologie, Lovkyndighed og Medicin, har ventelig sin Grund deri, at Doktortitelen i Theologie og i Jura ikke lettelig tilslagdes andre end dem, der allerede beklædte anseelige Embeder i Staten, og Doktorgraden i Medicinen ansaaes i visse Maader som en Bestalling, der gjorde en Mand til Embedsmand; men Magistergraden attraaedes gemeenlig af unge Mænd, som endnu nøde academiske Stipendier og maatte søge deres Underholdning ved Conditioner, hvilke altsaa ikke skulde været stort tiente med en Rang, der ikke gav dem nogen nye Næringsvei; endskjønt det ogsaa er muligt, at den Forestilling man gjorde sig om det philosophiske som et nedre Fakultet, og hvilken til Skam for vor Oplysning endnu bestaaer ved alle Universite-

ter, kan have havt Deel i denne Tilsidefættelse. Hvad ogsaa Ansedningen dertil har været, saa skulde jeg ikke have noget derimod, at Magistri eller Doctores Philosophiæ ogsaa erhholdte denne Udmærkelse, naar de vare tiente dermed; kun maatte de da fyldestgjøre hvad Forordningen kræver, og ikke ved Dispensationer søge at lette sig Gradens Erholdelse. — Et nyt Slags Magistre eller Doktorer foreslaaer Forf. i Landeconomien, hvis Nytte jeg dog maae tilstaae, jeg ikke indseer.

V. Er det fornuftigst, at Folkelærernes Klædedragt vedbliver, eller er det fornuftigere at den affaffes? Her kunde dog vel tænkes en Middevei imellem at vedblive og affaffes, nemlig forandres, saaledes at det Ubequemme og for vore Læder Upassende tilsidefattes, og det Ushydige beholdtes. Men Hr. Forf. vil have den aldeles affaffet, ikke allene som ubequem og smagløs, men derhos som kostbar og ikke fordeelagtig for Sundheden. Hvad de to første Feil angaaer, da have dog de gamle Romere ikke fundet den lange Toga enten ubequem eller smagløs; ligesom endnu de østerlandske Folk vedblive den lange Dragt i Klimater, hvor den skulde synes at besvare langt mere end i vore. Den lange Dragt giver ogsaa uden Tvivl det menneskelige Legeme større Værdighed, end den astumpede franske, som hverken giver Kroppen noget smukt Syn, eller bedækker den tilgavn. Derfor fandt og Philosophen Rousseau den gamle romerske Dragt midt i Paris for den bekvemteste, og bar den stedse. De Uleiligheder Forf. finder ved denne Dragt, have dog vel meest Sted i Kiøbenhavn, og turde være noget overdrevne, især hvad Kostbarheden og Sundheden angaaer. Imidlertid vilde han i Stedet for den lange Samarie have indført et Slags Vermekapper lige Advokaternes i Høieskeret, som dog ikkun skulde bruges i Embedsforretninger. Uden-

for disse skal Præsten kunne gaae i hvad Dragt han vil, ventelig da ogsaa kunne have hvad Dragt han vil paa Prækestolen inden for sin Vermekappe.

Jeg negter ikke, at saa lidet jeg vil forsvare, især i Hovedstaden, Ringkjoel, Pibekrave, Bladkrave, Bonnet og andre uvæsentlige Stykker af de Geistliges Dragt, kan jeg dog ikke andet end troe, at det vil være til Standens Fordeel, at den beholder en vis Uniform, som adskiller den fra andre Stænder, om ikke for andet, saa for at vedligeholde og understøtte den Tærværdigheds og Alvorligheds Aand, hvorved som ved andre Dyder denne Stand burde foregaae andre Stænder, og som er saa overensstemmende med dens Kalds Forretninger. Fors. roser, at nogle vore Tidens Folkelærere, som nu begynde at føle det Urimelige i deres Dragt, og indsee, at de ikke mere ved deres Dragt, men ved deres Duellighed og Forhold bør sette sig i Agt hos deres Menighed, vælge nu selv den Farve, som efter den nærværende Smag og Tænkemaade ansees for at være den sømmeligste. Paa Landet og i Riisstädterne (siger han), endog nogle i Riisbønderne, bære sorte Underklæder, og en sort, brun, blaa eller violet Overkjole; man finder og Biskopper som gjøre det samme. Ingen kan dog vel sige (lægger han til), at denne Dragt er uanstændig, eller at den ikke er hæderlig nok for dem, fordi andre som ikke ere Folkelærere, kunne klæde sig i den samme Farve. Heri vil vel ingen modsiges Fors. Men saalange end ikke denne Dragt er befaleet, saalange det er overladt til de Geistlige selv at skionne, hvad der er Rimeligt og Anstændigt i deres Dragt; hvo er os Borgen for, at ikke Overkjolens ærbare Farve vil forvandles til Smaaeherrernes meest spraglene Farver, de sorte Underklæder til Modens Ergier og Rudebuxer og a. m. efter enhver større eller mindre Lærdighed, og efter det Selskabs Smag han ønsker at behage. Nu

veed enhver, i hvad Dragt han kan vente at see den Geistlige, og er vant til at finde den anstændig. Men bliver det overladt enhver at vælge hvad Dragt han vil, saa forlanger man af ham, at han skal rette sig efter hver Tids Mode, og hvad gjør da ikke en ung Klub- og Balsvant Kandidat, for ikke at synes Pedant i sin unge Donnas Dine! Alligevel hjælper det intet at tale imod Reformer, som have Tidernes Aand for sig, og den Skribent handler altid klogere og er vissere paa Bisald, som har dennes Medhold, end den som arbejder imod den.

VI. Er Ordinationen nødvendig? Er den nyttig? Kunde den være bedre indrettet? Fors. ivrer med rette imod adskillige Udtryk i Formularen ved Præsternes Ordination, som han vilde have udslettet af Ritualen, saasom: at Bispen overantvordere dem som skal ordineres, et Embede, hvilket Kongen allerede har ved sit Kaldsbrev overantvordret dem; at han giver dem Magt og Myndighed til at præke Guds Ord og uddele Sakramenterne, hvilken Magt de fik med deres Embede; men endnu mere, at han giver dem en Magt og Myndighed, som Kongen selv ikke kan give dem, og som ingen Dødelig kan give dem, nemlig at binde Synden paa den Halstarrige og løse den paa den Bødsfærdige. — Men endskjønt Fors. ikke anseer Ordinationen nødvendigere ved de geistlige Embeder end ved enhver anden Embedsmand der har sit Embede af Kongen; saa troer han dog ikke, den bør affattes, da den indprenter Almuen en vis Agt for Lærembedet. — Det vil jeg lade staae derhen. Men for vidt er det dog nok drevet, naar Fors. meener, "at den større Agt, som Almuen har for en maadelig Folkelærer end for en duelig Skolelærer, grunder sig deri, at hiin er ordineret, denne ikke". Her maatte vel Dragen snarere virke, end Tanken om Ordinationen, som neppe rinder nogen i Sinde,

uden ved at see Dragten, hvilken den unge Præst første Gang anlegger, naar han ordineres. Forresten foreslaaer han adskillige Forandringer i de nu brugelige Ceremonier ved Ordinationen, og slutter dermed denne lille Afhandling, som indeholder mange vigtige Spørgsmaal, der henhøre til Dagens Anliggende, og derfor fortjene alvorlig Undersøgelse.

Dagens Anliggende, et Ord til Danmarks selvstændige Mand, af Johan Erik Berger. *γνώσις σαυτου*, Kjøbenhavn 1794.

Det er et skönt og forlystende Syn, at see en ung Skribent træde ind paa Verdens Skueplads, fuld af from Velvillighed imod sine Medmennesker og af de ædelste Forsætter til at tiene og gavne dem, varm for Dyd og Religion og Menneskevel, og entusiastisk indtagen af den høie Tanke om Menneskers stedse stigende Forædelse, men lykkelig ubekendt med de Daarligheder og Laster, som ere uadskillige fra Menneskets Natur, og hvorved det setter sig selv Grændser og holder sig i Henseende til sin moralske Fuldkommenhed i en giennem alle Aarhundrede kiendelig Egevaegt.

Saa længe den unge Mand lader det blive ved at yttre os sine egne Tanker, Følelser, Ønsker, Længseler; saa høre vi ham an med det Velbehag, hvormed vi høre den unge Cyrus i *Cyropædien* (1 B. 9 Cap. D. O. S. 40.), naar han i Samtalen med sin Fader Cambyses om en Feldtsherres Pligter kommer til den Punkt, da Faderen lærer ham, at for at vinde Fordele fra Fienden, maae man være "listig og lumsk, og svigefuld, og skielmsk, og tyvagtig, og voldsom, og overalt snildere end Fienden. Cyrus (smilende) Gud bevare mig! hvad for et Menneske vil du

gøre mig til? Camb. Just til saadant et Menneske som gjør hvad der er billigst og lovmæssigst. Cyr. Hvorledes har I da lært os i Barndommen og Ungdommen det som er tværtimod? o. s. v." Man settes i en Affekt, som er sammensat af Fornøielse over det unge Menneskes gode Anlag og Forsætter, og Medlidenskab med hans Uerfarenhed; og glæder sig, at han i sin Fader fandt en Hjelper, som kunde lede hans Uerfarenhed og vogte ham for saadanne Skridt, hvorved han i den store Verden kunde gjøre sig ulykkelig.

Imidlertid dersom saadan en ung Skribent har Gaver til at sette vor Indbildningskraft i Bevægelse, og ved sin Stilts Magie at føre os hen til de lykkelige Der, han foredrømmer os, "hvor intet Skib kom hen med Argonauter, ingen ublue Colcherinder satte sin Fod, hvor Sidoniske Rigmænd ikke dreiede Raaerne hen, ikke Ulysses's omtumlede Skare" Hor. Epod. 16. D. O.; saa lade vi os gierne føre, og dvæle med Fornøielse for et Dieblis hos det fromme Folk, han har ført os til; indtil vi mærke, det er Mandens Alvor at gjøre sin Drøm til Virkelighed, og at indbilde os, at vi ikkun behøve at gaae ombord med ham, for at finde de lykkelige Der, som Digterne beskreev os saa yndige. Da ile vi bort fra vort romantiske Tog, og vredes over vor Fører, som Konstdommeren Scaliger over Horas, da han havde sat sig i Hovedet, at det virkelig var Digterens Hensigt i ovenansførte Epode at overtale Roms 300000 Indbyggere til at forlade deres Fødebye og opsøge et ubekendt Land.

Jeg veed ikke, om det er gaaet flere Læsere af Hr. von Bergers — dog, jeg bør ikke fornærme Manden — af Borgeren Bergers *) lidet Skrift som

*) Det er langt fra mig at ville gjøre en ung Mand, hvis baade Hoved og Hjerte jeg agter, latterlig; men man kan dog ikke andet end yttre Uvilje mod denne lede Affektation, som er saa anstikkende hos unge Mennesker. Jeg sætter aldeles ingen Pris paa arvet Adel som arvet, ja jeg holder den endog for uret-

mig. Ved første Læsning henrev Forf. mig ved sit nye, kraftige og høitidelige Sprog, ved denne Trængsel af Ideer, som Slag paa Slag følge i hinanden, og lade Sielen ingen Noe til Eftertanke, ved disse forførfiske Billeder, som holde Phantasien i idelig Bevægelse. Jeg hængte ved Skribenten med Indbildningskraft og Hjerte, og tænkte mere paa hvem jeg læste, end hvad. Jeg tog Bogen anden Gang i Haand, for at gjøre mig selv Nede for hvad jeg havde læst. Foredragets Tryllekraft virkede ikke mere; jeg fandt Deklamation, hvor jeg troede at have fundet Betsalenhed, en Sværm og Hæ af Ord, hvor jeg troede at have fundet Ideer, endelig almindelige og bekiendte Ting indenfor et meget lovende og mysteriøst Svøb: kort, en Mængde dulcia vitia. Ere disse Feil (som de af nogle udgives for) den Skoles Feil, hvis troe Discipel Hr. B. forkynder sig at være, saa er det ikke at undre, at denne Skole har sine fleste Tilhængere hos unge muntre Hoveder og vittige Fruentimmer; men saa bliver det ogsaa Fornuftens Børgers Pligt at advare imod disse Feil, uden at lade sig affrække af den Forsølgelsesaand, som tillige skal udmærke denne Skole.

”Uden I see Tegn og underlige Gierninger, ville I ikke troe”. I denne høitidelig straffende Tone begynder vor danske Apostel sit Læreembede. Og disse Tegn og underlige Gierninger forklarer han os strax ved ”Frankeriges politiske Gienfødselse” og

”det fra Tydskland udgangne store Fornuftsevangelium (S. 8.) — Mon man dog ikke, forend man ved deslige Tegn og underlige Gierninger vilde bevæge os til Omvendelse, gjorde bedre at oppebie deres nærmere Udvikelse? hvad om disse Mirakler tage siden de øvrige Miraklers Gang, og opløse sig snart til almindelige og i Menneskets Historie ikke usædvanlige Tildragelser? Frankerigs politiske Gienfødselse er i det mindste endnu en Gaade, og den kantiske Philosophie skal, uagtet de vist ikke lemsfeldige Midler dens Tilhængere betiene sig af, for at forplante den, ikke rose sig af sin store Fremgang i det kultiverede Europa. Naar man undtager en Deel af Tydskland, fornemmelig det katholske Tydskland — et besynderligt Phænomen nok, at denne Sekt faaer saa stor Indgang ved de katholske Universiteter — og Danmark, som altid har hentet sin Theologie og Philosophie fra Tydskland, men heller ikke været det gamle System længer troe, end til det har viist sig et nyt; saa er denne Philosophie lidet kiendt og yndet i det øvrige Europa. Den maatte nok ogsaa, for at blive det, beslitte sig paa et mere populært Foredrag, og aflægge det mysteriøse Dække, hvori den hidindtil indhyller sig.

For at vise denne Philosophies Fortrin, siger Hr. G.: ”Man holde dog hine sløvgjørende Systemers gangbare Modesætning: gjør dig lykkelig, ved Siden af det store Zimmelbud, den Viser af Kongsbjerg fandt optegnet i Sandhedens Helligdomme:

færdig, naar den er forbunden med reelle borgerlige Prærogativer. Men jeg seer dog ingen Grund, hvorfor Hr. B. fulde bortkaste et Mærke ved sit Navn, hvormed man havde tænkt at hævde hans Forsædte, og hvormed hans værdige Onkel har i saa mange Aar været bekiendt i det danske Publikum. Det er en Kritik over hans Familie, som ikke gjør hans Betsalenshed Vere. Sker det for at vise, at han for sin Person ingen Priis setter paa denne Udmærkelse; saa er dette atter en alt for stor Præsuntion af en ung Mand. Kan man da ikke bære Adelsmærke, uden at have Adelskind, og omvendt? I Frankrig er spillet alt for mange Maskeerader med disse Adelsmærker, til at man kunde sætte Troe til dem, enten de aflægges eller beholdes. Hvor vi dog ofte ere iskun Raviske Efterbære, naar vi indbilde os at handle frit og originelt!

det fornuftige Væsen være alle dine Handlingers sidste Hensigt — og man vil føle sig fornyet og Aherliggjort i sit Væsens Dybde! Man vil agte sig selv og sin Tilværelse. Vor Drøm hermed vil vinde en Betydning, vor Stræbsomhed en Værd. Gud og Uddødelighed ville staae os for Dine i umiskielig Klarhed. Evilen vil dræbes i vor Barm. Sko- llens Dunstlegemer og Overtroens Skrækbilleder ville forsvinde". Jeg priser den lykkelige, der kan se alle det ved hiint Königsbergske Fornustevangelium, som Hr. B. føler derved. Det sløvgjørende Synstems Maxime: gjør dig lykkelig, forstaaer jeg i det mindste, og seer, at alle fornuftige Væsener stræbe efter Lyksalighed, hvert paa sin Vei. Men det Königsbergske Himmelbud: det fornuftige Væsen være dine Handlingers sidste Hensigt, forstaaer jeg ikke i den mening. Er det overalt dansk? eller skal jeg over- sætte mig det paa tydsk, for at forstaae det? Paa tydsk kan Meningen ikke blive anden end denne flau- tanke: bestræb dig i alle dine Handlinger at viise et fornuftigt Væsen; og Væsen blev da at forklare, som naar vi sige, at Een har et smukt, et lideligt, et uimodbydeligt w. Væsen. Men dette kan vist ikke være Meningen; thi nogle Linier tilforn siges om dette fornuftige Væsen, "at det er sin egen Skaber". Jeg tør ikke lige dybere i disse Mysterier: Davus sum, non Oedipus.

Imidlertid er det hine tvende Hovedstraaler, hvis velgjørende Strømme udbrede Lys og Varme over saa stor en Deel af det kultiverede Europa, og som vor fromme Landsmand ogsaa gierne vilde lede os hen over vort mørke og kolde Himmelstrøg. Stat og Kirke ere hans store Formaal: "kun ved udvortes Frihed, og ved Tankernes indere Oprigtighed" (det for mig mystiske Udtryk!) kan Menneskeslægten vandre stadig frem til det Gode". Politisk og religiøs

Frihed er altsaa det, vor Philosoph vil hjælpe os til, naar vi vil begive os under hans Bannere; politisk og religiøs Overtroet det han opfordrer os til at kæmpe imod, med en Bulder og Alarms, som om endnu aldeles intet var gjort for disse vigtige Gienstande, som om alt hvad al Verdens Philosopher fra utænkelige Tider have tænkt og sagt og gjort for at ophylse Mennesket, var intet imod hvad man kan vente sig af den kantiske Philosophie. Ja for at samle de stoffene Stridere under sin Fane, giver han dem endog Haab om Martyrkronen. "Her (siger han) o Menneske, stiller jeg dig hen i en frygtelig Kamp. Du staaer ene med din Kraft, omringet af tusinde og tusinde Fiender. Selskabet, i hvilket du lever, din Tidsalder, Verden staaer op for at fælde dig. Og dog er du fast og urokkelig, og den udsendte Pileregn falder kraftløs ned fra din hvelvede Barm; thi en Gud, og med ham Almagt og Uddødelighed opfyldte den". — Har Sværmeren nogensinde talt andet Sprog? — "Lad dem adspredde dit jordiske Støv. Du efterlader dem din Aand, og de skulle signe dit Minde! Du befandt dig paa den yderste Yderlighed o Menneske. Du allene skulde bestride din Tidsalder. En Haandsfuld Støv var alt hvad du tabte i Striden. Hvor langt freidigere bør du træde frem her, hvor du gelejdes af troe og mandige Stridsbrødre, hvis Hjertes flaae dig imøde, og brænde som dit for Ret og Dyd? Hvor langt roeligere forsvare Fornustens Sag mod faa og asmagtige Fiender, hvoraf nogle vel og i deres Blindhed miskiende dig, deres Ven og Broder! Været stærke og modige, I oplyste Menneskevenner, og Tusinde ville hylde Eders Bestræbelser". Der maatte være den, der ved saadan en Deklamation tænkte paa den ærlige Ridder af Mancha og Weirmøllen.

S. 22. kommer Forf. frem med sin store politiske Grundsætning, som lyder saaledes: "Vi ere vor

gere og Undersaatter eene og allene i Følge vores Villie; paa den allene beroer Lovens og Forfatningens Gyldighed". — Ogsaa i allerede grundfæstede Stater? Jeg tilstaaer, dersom Hr. B. setter sig i Spidsen af en Colonie, for at opsoge en ubeboet De i Sydhavet, og stifter der en nye Stat; saa vil dennes Forfatnings Gyldighed beroe paa Colonisternes Villie, eller paa Anførerens, isald han forstaaer at giøre sin Villie til den almindelige. — "Fornuften er Villiens Rettesnor". Hvis Fornuft? hver Enkelt? det vilde nok føre til det lede Anarkie. De Oplystes og Selvtankendes? hvem ere disse? og hvem vil ikke være det? — "Dens (Fornuftens) Bud er i Statsanliggender, som overalt, vort høieste Bud" O ja! Men skulde man da ikke have kiendt dette Fornuftens Bud, førend nu, vore Kantianer forkynde os det?

Naar vi nu vil spørge om Forfatterens Plan med Hensyn til hans store Idealer; saa er den (saa vidt jeg kan samle den i dette deklamatoriske og intet mindre end filosofiske Foredrag) denne: at nogle oplyste og faldmyndige Mennekevenner skulle forbinde sig med hinanden, til at blive deres umyndige og uvideude Brødres Opdragere og Raadgivere. Disse enkelte Forbindelser maatte udvide sig og blive alt flere og flere; især skulde Ungdommen opfodres til at indgaae dem, "for at afslægge denne Blyehed og Mennekeskrugt, som opholder vor adelske Virksomhed netop i det Dieblik der burde virkes". So flere saadanne mindre Selskaber, jo bedre; i disse skulde vi lære at kiende os selv og Menneket. Men endeligen maatte disse enkelte Selskaber foreene sig i et almindeligt Broderskab, hvori vi alle skulle vorde fornuftige og frie. "Da først (hedder det S. 33.) kunne vi med Frie henvende vor Beskuelse paa det mennekelige Selskab og paa vort Fødeland i Særdeleshed;

da først kunne vi stykkeviis undersøge Selskabets enkelte Forhold og opløse den almindelige store Opgave i særskilte Spørgsmaal; da først giøre modne og giennemtænkte Forslag til nye Indretninger i Stat og Kirke; da først med Overbeviisning meddele vore Grundfætninger, oplyse vore Medbrødre, virke paa vor Nation efter en fuldstændig Plan ved Skrifter og mundtlig Underviisning, ved Raad og Exempel og Opmuntring; da først kunne vi med Fynd og Estertryk angribe Tidsalberens Daarligheder og Fordomme; da først paa Mudderet af de brøstfaldige Bygninger, den mennekelige Stolthed og Uvidenhed opsørte og vedligeholdt, opreise Bygninger for Evigheden. — Ja (udraaber Forf.) Menneket er almægtigt, naar det vil være det! Vort Nafsyn forkynder Frihed og Udødelighed! Vort med det medlidende Smil, hvormed Kleinmodigheden saa ofte forvirrede Haabets Kraft! Mennekeslægten bærer Spiren til det Gode i sig; den skal og den kan udvikles og bringes til Modenhed. Vi selv skulle udvikle den, og hvert Dieblisks Ophold er Majestætsforbrydelse. Fornuftens Bud kiende intet Opfynd eller Undtagelse".

Min Alder gjør mig maaskee for kold til at tage Deel i disse herlige Forhaabninger, i denne Fornuftschiliasmus. Jeg seer i denne Plan intet uden det skrækkeligste Tanketryk, intet uden Vold og Undertrykkelse. Jeg er vis paa, de umyndige og uvidende Brødre maatte blindt underskrive, hvad de Myndige og Oplyste fandt for got at udgive for Fornuft; Logemesternes Meeninger vilde blive det almindelige Broderskabs. Himmelen bevare os fra Klubber, som foreene sig om at udbrede filosofiske Grundfætninger. Lad Menneket beholde sin største Mennekerettighed, som er: at tage Feil, og lad os føre vore vildfarende Brødre paa rette Veie, isald vi have været saa lykkelige at finde den, med Sagt-

modighed. Den sande Philosoph tænker dog nok med Digteren:

omnibus idem error,
sed variis illudit partibus.

For at komme tilbage til Forfatterens Plan: dette, ikke tusindaarige, men evige Fornufttrige, skal vi eene vente os af Philosophien. Men hvilken Philosophie? Ikke den, hvis modstridende Udsagn hidindtilielden tilbringe nogen bestemt Anvendelse i Livet; men den bedre, den nyere, som gjør Paastand paa omsider at være alleveen eenig med sig selv; som bringer os til fuldendt Selvfundskab; som gjør Frihedens Søn ligesaa uafhængig og almægtig, som den Guddom hans Hierte forkynnder ham; med et Ord: den Kantist — Reinholdt — Sichtske; thi saa eenig skal denne Philosophie dog ikke være med sig selv, at jo disse tre dens nuværende fornemste Evangelister vige fra hinanden i adskillige Resultater. Men her synes jeg at høre en Røst, som raaber mig som en Unitieret til: *pro nihilo hinc procul este profani*. Jeg faaer oppebuden Tid (som Hr. B. lover skal komme), "naar Philosophiens egentlige Dyrkere have gennemskuet den menneskelige Aands dybeste Hemmeligheder, og fuldtrængende udmaalt Forstandens Geber" — i stoltere Tone talte nok aldrig før nogen filosofisk Sekt — og de da ville være betænkte paa at foredrage Sandheden i et almeeensfatteligt Sprog, og vi da alle ville kunne høre os til den for Menneskets moralske Bestemmelser passende Tænksomheds Hvide". I Forventning af denne mærkelige Tidspunkt — og den forsikrer Hr. B. er for Haanden — kan jeg gierne taale, at de som leve i dette Haand, med strengere Estertanke og giennemgaaende Undersøgelser gaae dette Philosophiens Glædeskæb i Møde. Jeg bekiender, at jeg ikke hører til de Faa som ere "udvalgte til et Foretagende saa høit og helligt"; endskiønt jeg ikke siner den svære

Kamp og Møie og Sorger, som vente paa disse Udvalgte, og som Hr. B. opfordrer dem til at gaae i Møde, i saa pathetisk en Tale, som den, hvormed Christus udsendte sine Disciple i Verden. Overalt vil denne Sekt gierne ansees for at være udsendt af Gud, for at fuldføre det store Gienløsningsværk, som Christus ikke kun har begyndt. Thi saaledes har jeg seet Kantianer udtrykke sig. Menneskehedens Forløsning forekommer ogsaa i denne Afhandling.

Saa vidt vandt jeg med min Forfatter igiennem en Dynge af Udraab, Apostropher og Parenthyrser, hvoraf Udbyttet var større for Phantasien end for Forstanden. Fra S. 39 hvor han kommer til sine Ideers virkelige Udførelse og praktiske Anvendelse paa Selskabets Anliggender, falder Skæret noget tilside, hvorunder han hidindtil har talt med sine Læsere, og man seer da, at de selskabelige Anliggender, til hvis forbedring han opfordrer, ingen andre ere end de samme som til alle Tider have været Gienstande for fornuftige Statsphilosophers Speculationer, saasom Fattigvæsenet, Opdragelsen, Love og Rettergang, Forsvarsvæsenet, Religionen, Videnskaberne, Sundhedspleien o. s. v. Men i Stedet for at andre Philosopher have ladet sig nøie med at kunne formindske Menneskets Nød ved bedre Fattigesanstalter, bedre Røttenspleie, forbedret Medicinalvæsen o. s. v.; saa taler vor Philosoph omtrent af samme Tone som den ærlige Expastor Siegenhain: han vil have al Nød udryddet af Jorden, ingen Fattige for Exempel, ingen Sygdomme eller Læger.

Denne store og velgjørende Tingenes Omkæbbelse, som venter vor Klode, skal iværksettes ved at grundfæste de bedre og viisere Menneskers Frihed og Herredømme paa Jorden. "Den politiske Verden — forsikrer Fors. til Slutning — kan og skal ikke blive hvad den nu er. Frankerigs Exempel, hvo seer det ikke, har bragt Massen i Siæring. Vi skulle fremad,

men Fornuften, ikke den tøilesløse Sandfælgighed skal affstikke os Veien. Menneſkets praktiſke Beſtemmelse, den daglig vorende Cultur, alting fører os hen til en høier: Grad af borgerlig Frihed og politiſt Selvſtændighed — Al Regiering bær Spiren til ſin Tilintetgjørelſe i ſig ſelv: vi regieres, for med Tiden at kunne ſelv beherſke os: Demokratiet er den ſidſte Form, hvorhen alle andre ſigte, og viſelig anordnede Repræſentationsſyſtemer bane Menneſkeſlagten Overgangen fra vore nuværende gothiſke Forfatninger til hiint Fornuftmaal. Et mærkeligt Sted, ſom baade viiſer Henſigten med dette Skrift og dets Hovedreſultat. Det være langt fra mig at drage Conſequenter deraf, ſom kunde giøte Forfatteren forhad; han fortiener ikke at hades, men vel at bringes paa rette Wei, ikke ſaameget for ſin egen Skyld, thi han vil af ſig ſelv, naar Tildragelſerne ſom have blendet ham, nærmere udvikle ſig, komme tilbage. Frankerigs Exempel, hvo ſeer det ikke? har giørt ham, ſom ſaa mange Politikere, ør i Hovedet; Frankerigs Exempel vil igien helbrede ham. Men dette ſervum pecus, diſſe Eſler af Efterſnakkere, ere mere at befrygte; allerhelſt da Forfatteren er en modig Anfører ſom let trækker en Sværm efter ſig: qui ſibi fudit dux, reget examen.

At ſige: at al Regiering bærer Spiren til ſin Tilintetgjørelſe i ſig, og at vi regieres, for med Tiden at kunne ſelv beherſke os, er dog udentvifl meget ubetænkſom ſagt, og indeholder, naar det drøftes, en Modſiggeſe. Har al Regiering Spiren til ſin Tilintetgjørelſe i ſig ſelv, hvad ſkal vi da vente os, naar al Regiering er tilintetgiørt? Er Anarchiet det ſtore Fornuftmaal, vi ſkal ſtræbe for at naae? Naafkee

kun for derfra at giøre Overgangen til den ſidſte Form, hvortil alle andre ſigte, til Demokratiet og det viiſeligen anordnede Repræſentationsſyſtem? Men hvad! om vi omkomme i Skiertſilden, uden nogenſinde at naae vor omdrømte Salighed! Jeg er ingen Hader af Demokratier. Vi have ſeet dem, ſom til en Tid have været lykkelige og blomſtrende, og ere ſiden forfaldne, ſom Tilfældet er og vil til evig Tid blive med alle Regieringsformer. Men et Demokratie, hvori enhver ſkal kunne beherſke ſig ſelv, kan jeg intet Begreb giøre mig om: det maae være forbeholdet Aandernes Nige. Havde Menneſket kunnet beherſke ſig ſelv, det ſkulde vel ikke have forladt Naturens Stand, og givet ſig ind i borgerlige Selſkaber, hvor det maatte opofre eller i det mindſte lade indſtrænke ſaamange af ſine naturlige Rettigheder. Og ſkulde det nogenſinde komme ſaa vidt, det vilde vel atter længes efter ſine Skove og Ørkener. Menneſkets mangehaande Mangler og Ufuldkommenheder, ja ſelv dets Laſter knytte Selſkabets Daand, og giøre, at det ikke kan undvære Regiering. Og hvad det viiſeligen anordnede Repræſentationsſyſtem angaaer, da viiſer det tilform blomſtrende, nu ødelagte Genſ Exempel, hvor vanſkeligt dette er at træffe, endog i en liden Stat af nogle Tusinde Familier, end ſige hvor diſſes Antal gaer til Millioner. Ja Vanſkeligheden i at indrette dette, har juſt født de forſkiellige Regieringsformer. Thi dette Syſtem hører ikke blot til Demokratiet, men har liggeſaaavel Sted i det uindſtrænkede Monarkie, ſom i det frieſte Demokratie, Monarken er i hiint Statens Repræſentant, og naar han repræſenterer ſom han bør, behøver man ikke at længes efter andet Repræſentationsſyſtem.

